Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дениз ● ЕРА, 10 ИЮЛЬ, 1980 ШУ. ● № 82 (6212). ● Мах 2 кепиг.

Даха ма доаггIара накъагIо КПСС XXVI съезда!

ДАЬРЖАД КIИ-МАРСА БАЛХАШ

Колхозийн совхозийн кхачна сихбаь дIахьу кIи-марс. Воахамашкара къахьегамхой гIерт сихен ца дойташи ялат чуэца. Цу гIуланкх дика толамаш доах Шелковской районерча механизатораша. 7 июль хьатIакхоачаш цар 12.7 эзар гектара тIара ялат чуийцад — чуэца дезачох 80 процент. Наурски районе 9 эзар гектара тIара ялат, е чуэца дезачох 45 процент.

Грознески Гудермесскин районашка 40 процентал дукхагIа чуийцад ялат. Республике чуийцар 66.0 эзар гектара тIара дар да. Цох 35 процент хул. Деррига чудева ялат 150 эзар тонн да, е хIара гектара тIара 22.6 центнер. Ачхой-Мартановски районерча механизатораша 30 центнерал совгIа ялат чудаьхь гектара тIара. Лаха хьуланъам кхебаьб Гудермесски районе а — 27 центнер.

Эсала лел кIи-марса балхаш Малгобенски, Надтеречни, Шалински районашка. Надтеречни районе ялат чуийцад 5.7 эзар гектара тIара, е чуэца дезачох 27 процент. Шалински районе чуийцар 16 процент мара дац. Цуьнерттера бахьан да техниках пайда эцаш ца хилар.

КIи-марса балхаш сих а даь, ший хаинахьа ялат чуэцар механизаторий сийлен декхар да.

Укх деношка геттара сихдевнад Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхоза кхашкара балхаш. Волх овсаре дIабоде механизатораша къахьегама а салоIама а хьалаш хьадара укхаза хьалхе йоакхо яр бахьан долаш. Совхоза къахьегамхой дог гIоздовкхаш да цар хIаш кхашкара чудахьа беркат а. ХIара гектара тIара 40 центнер кIа доал.

Механизатораша шIеби бечa организаторски балхаца цхьана шерра беш ба агитационно-массови болх а. Цу гIуланха кхашка гIолла дIагIоха лела культстан хьаьий. Цига нерла газеташ, журналаш хулийт. Хьалтехад социалистически декхараш, хьуйкъам чуэцарий толамех дувца «молнеш» арахец. Кхаш лелдерий балха итогаш хIара дийнахьа ю, котваьнинача комбайнера цIе вымпел лу.

ЧIоагIа сихен кхатахьален болх бечa механизаторий мукъа минуташ вийсьелча царна вай мехкен доалоз араьнен хулача лоархIамеча событеех, республика кхаш леладераш, за хьуникъам чуэцача карагIдувларех дувцаш хул къандааш ю культураш кхееча цеха агроном комсомолец Ахмадов Идрис (лакхера сурт).

Хьалхалаттача комбайнерашка Аамсовгlар дьаьта Абойгон цун вoIагa Ахьмадагон а цIе вымпел.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Ялат—планал совгIа

Шерра дьаьржад кIи-марса балхаш Гудермесски района «Дружба» яхача совхозе. Ялат чуэцара транспортни отряд вIашагIе елла ипатовски методагIа бу болх. Ишта, комбайн кхай тIара дIайоаллаше а сиха чв гул а дийн, лаьтта в аьхе, доакъара хьалкIаш дIае йолаш.

Деррига чуэца деза ялат 712 гектара тIа да. Цунах кIанзло 460 гектара тIара дар хьенхад, хIаьта 370 гектара тIара дар аьрдад.

Комбайнераштa юкъе ярьжача социалистически яхье хьалха Абдулаев Ахьмад ва. ДIадахача вIаштта диъ шера хадлала хьалхара моттигаш йоахаш хьавоагIа из. Хьалхара моттиг ялха дага ва укх шера а. Хьонхамашка диллача Ахьмадал дукха тIехьавусаш вац яхье шоллагIа вола Умхаев Мовла а.

Шофераштa юкъе яржача яхье хьалхара кхо моттиг дIалоац Садыков Мехде, Эльмурадов Бувайсара, Мажигов Адлана. Ди дIадахийтац царех хIаранс балха нормаш 150—170 процент кхачаш ца еш.

Дега божха тоам беш ба хьувиъам е. ХIара гектара тIара 34 центнер доал, план 23 йолаш.

ХIанзле хьатта дIадахьийтад 1100 тонн совгIа ялат. Цунах 530 тонн пачIахьалкхенна дIаденнад, социалистически декхарех укх шера 300 тонн дIаделча доалащ хиннача. ХIаьта хIана дIалуш дар шера а пятилетка планел а совгIа да.

К. МАГОМЕТОВ.

СИХХА ЧУЭЦА БАЬЦАШ

Доакъар Iалашделга дIахо дIахьош да вай республике. ВорхIлагIа июль хьатIакхоачаш йол кийчъяра шера план 33 процент кхоачашъяьй республике. хIаьта сенаж — 93 проценти баьций витаминни хьоар дакхкара план — 46 процентн. Соахьа укх хана хинначул дикка дукхагIа да хIана Iалашдаьр.

Йол кийчъяре болх геттара дика вIаштIехьбаьнкха дIахьу Наурски, Грозненски районашка. Масала, наурцаша 84 процент кхоачашъяьй йол Iалашъяра шера план, хIаьта грозненцаша — 49 процент.

Планал дикка дукхагIа a йолаш кийчъяьй сенаж Ачхой-Мартановски, Гудермесски, Назрановски, Шелковской районашка.

Ма хулла дукхагIа баьций хьоар даккхар дукха республике ярьжача яхье хьалха ба Шелковской района юрта боахама къахьегамхой. Из мах бола доакъар шера план 82 процент кхоачаш е еш, 6.8 эзар тонн кийчдаьд цар.

Йол Iалашъяра тIехьадусаш да Ачхой-Мартановски, Сунженски районий боахамаш. ХIанз а геттара кIезигага баьций витаминни хьоар даьккхад Шалински, Гудермесски, Сунженски районашка. Масала, шалинцаша — 12 процент, гудермесцашеи сунженцашеи 22 процент мара кхоачашъяьяц из тайпа доакъар Iалашдера шера планаш.

Хьайбашка дика Iа даккхийтара ма эшша тайп-тайпара доакъар Iалашде йиш хулийташ дукха торонаш и юрта боахама къахьегамхой. Царех ма хулла дикагIа пайда эца беза.

ДИКА ЛОАРХIАБУ

Шерра социалистически яхь йоаржаьй Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене СМУ-7 гIишлонхоша. Цхьа бутт дIабахийтабад цар пятилетка тIеххьарча шера пачхьалкхев плани тIашйца декхараши тIеккхоачаш ца деш. Дерригача технико-экономически хьокхамий ах шера план толамца кхоачаш а яь, планал совгIа сентябрьдагIа даь гIишлон-монтажни балхаш 69 эзар сом мах болаш да. ХIаьта СМУ-7 коллектива ялх бетта заданел совгIа ший ницаца кхоачашдаь гIишлон балхаш 55 эзар сома мехьа да. Къахьегама овсарле соахьа хьалхарча ах шера хинначул 2.4 процент лакхъяьй.

КПСС XXVI съезда сийленца накъалхара къахьегама ваьте оттача СМУ-7 ерригача йиъ участка коллективаш дика лоархIаьй ах шера планахи тIаййцача декхарехи. Царна юкъе а хадлалза хьалха латташ хьайоагIарех я Эгиев Мухьмади кулгалдеча шоллагIча участка коллектив.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Ня. Ю. П. Козлова, Н. Л. Низовскена, Л. А. Сарычевана, А. А. Танаяица Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни рационализатор яха сийлен цIи ялара дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Рационализаторски балха даьккхе доккхий гIулакхаш карагIдувларах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни рационализатор яха сийлен цIи лойла:

Козлов Юрий Павловича — СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода полиэтилена производства начальника.

Низовский Николай Леонидовича — А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода воккхагIволча оператора.

Сарычева Любовь Алексеевнана — Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода центральни лаборатора начальника.

Танаяц Азат Аветисовича — В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода оператора.

НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. ВОКОВ.

НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЯ.

г. Грозный.
1980 шу 4 июль.

Нов. С. ЧИКУЕВА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ГIИШЛОНХО ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

ГIишлош хьалъяра даьккхе доккхий гIулакхаш карагIдувларах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни гIишлонхо яха сийлен цIи лойла:

Чикуев Султана — «Грознефтехимремстрой» треста специализированни ремонтно-гIишлон управлене дьаьтта оахкача бетонщика.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. ВОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1980 шу, 4 июль.

«ГРОЗНЕФТЕОРГСИНТЕЗ» ЯХАЧА ОБЪЕДИНЕНЕ БОЛХЛОШТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дукхача шерашка республика мехкдаьтта чакхдоахачен мехкдаьтта химически промышленносте беркате болх бара, социалистически декхараши планаш кхоачашъеча доккхий толамаш дихарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Валуев Владимир Александровича — Н. Анисимова цIерагIча ГНПЗ воккхагIволча оператора.

Бахаева Марка Яргиевнана — А. Шерипова цIерагIча ГНПЗ лаборантка.

Воронкина Нина Васильевнана — В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ воккхагIволча оператора.

Касьянов Сергей Александровича — производственно-товарни контора кертерча инженера.

Марков Владимир Михайловича — «Грознефтехимремстрой» треста № 1 волча специализированни ремонтно-гIишлон управлене балхий воккхагIволча производителя.

Моверов Алексей Васильевича — «Госкомнефтепродукт» яхача Грозненски управлене профсоюза групповой комитета председателя.

Смоленцев Анатолий Аркадьевича — «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене канализаци хиш цIендарен управлене цеха начальника.

Цицигова Раиса Константиновнана — В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ воккхагIволча оператора.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. ВОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1980 шу, 4 июль.

Нов. В. А. СУЧКОВА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР IИЛМАН ТЕХНИКАН ЗАСЛУЖЕННИ ДЕЯТЕЛЬ ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Нерда техникен технологин кийчъеча а балхе юкъе йоаллеча а, хьаьта ишта общественни вахаре а хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Iилман техникан заслуженни деятель яха сийлен цIи лойла:

Сучков Борис Александровича — ГрозНИИ лабораторе заведующена.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. ВОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1980 шу, 4 июль.

Ня. В. Н. КОВАЛЕНКОНЕИ, А. А. СЛИПЧЕНКОНЕИ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МЕХКДАЬТТА, МЕХКДАЬТТА ЧАКХДОАХАЧА, МЕХКДАЬТТА ХИМИЧЕСКИ ПРОМЫШЛЕННОСТА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Мехкдаьтта, мехкдаьтта чакхдоаха, мехкдаьтта химически промышленность дегIайоаллеча доккхий гIулакхаш карагIдувларах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика мехкдаьтта, мехкдаьтта чакхдоахача, мехкдаьтта химически промышленноста заслуженни болхло яха сийлен цIи лойла:

Коваленко Валентин Николаевича — «Грознефть» яхача объединене буруш тохара балхий Грозненски управлене начальника.

Слипченко Алексей Андреевича — «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода цеха начальника.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. ВОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1980 шу, 4 июль.

ЦХЬАН ХАНА ИНИЦИАТОРАШ МА БАРИЙ УЖ

БIайхача маьлха кIал Сунженски довкъашка гIолла бIаьхка никъ бича XIX партсъезда цIи лелаеча колхоза шоллагIча тракторно-кхаш лелаеча бригаде кхаьчар тхо. Кхай тIарча стане мутIерагIа дIаоттаьл латтар пхи комбайн. Царех цхьанне тIа маьлхаро вIашагIъьяккхача сцеплене муфтал а хьежаш вагIар кьона механизатор комсомолец Шевцов Владимир.

— Гой хьона, — уйлах веха кулг тIахьувкхар цо йоаржаьа ядача оатхалашта. — кхай тIе нрадовла а кхелехье. мастерскера арайовлкхошеха еха комбайн. ХIанз аз фу де деза? Комбайнера гIонча ма вий со, хIаьта комбайнер вола Попков Николай станице ва вахаш запасной оатхалаш я.

Цу комбайна уллув латтар цхьаькха. хьуникъам чуэцача, транспортни комплекси начальника П. П. Бирюкова тхога аьнначох, из саьна йола комбайн. Цу нииниел совгIа кхай тIарча стане латтар кхы а кхо комбайн, царех шиъ еха яр, кхоалагIчунна тIаха саг вацар.

Колхоза чуэца езар 5810 гектар я, цунах тхо хиннача бригадана кхоачар 240 гектар вунх ба. Из кхаьчаб ерригача участкаш тIа сихха чуэца безаш а ба. Хила дезаш дар дийцача, укхаза ялат чуэцара кийчо яь а из чуэцара балхаш цоаш лакхача агротехнически боарамe лелаш хила а дезаш дар. Амма шоллагIча бригаде, цига лаьттача гIулакхаша хьахьенкхача бесса района дукхача боахамашка уж балхаш шеррача фронтагIа даьржа доаллашехьа хIаьтта мара дIа-юха хьа болабеп набацар. Хьуникъам чуэца болабьча хьалхарча дено хьехкар цу гIуланкха кийчо геттара ю яь хилар.

— Мукх кхьчаб, из сихха а а ди а ца доаден чуэца беза. Амма ялат чуэца тхо доладенна тахан шоллагIа ди да, хIаьта Iай товнь хиннача комбайнех кхашка араяха тха вIаштIехьыппараш кхаш мара яц. — йоах колхоза керттерча агронома В. Ф. Дуриева.

Хьуникъам чуэца болабеннача хана боахамашна хулаш дарех тара дац колхоза латтагIа гIуланкхаш. ШоллагIча бригадо чуэца болабьбар мукх. Из болх булургболаш йола кхо комбайн арайнкха лаьрхIадар, амма уж а болх бе йолаялахар деленьийта чара. хIана аьлча комбайнашна аьрда ялат дIакхахьа транспорт яцар. Цу гIулакхе сихха оарцагIваьлар колхоза председатель А. М. Короцкий. «Госкомсельхозтехника» предприяте а вахаца халла хьоашала тIагIолла кхо машин яьккхар. ТIаккха нийсъа болх бе йолаелар кхо комбайн.

Де доагIаш да укх тайпара хаттар: хIанзалца мича хиннад шо, новкъостий? Нийсъарп транспорта хьакъехьара дош ханнахьа къоастале, ховш ма дарий ялат чуэца деза ха тIакхоачаш латташ хилар? Цу хаттарашта дала жоп долаш бац колхоза кулгалхой. Из хьахьонх хьуникъам чуэца арабаьннача дийнахьа кхай тIа технически Iалашои средствааш а культурно-бытовой гIулакхаш доаттаду машинаш а. кхыметтел ялат чуийна даьннача кхашка балхаш ду агрегаташ а, халкъа контролераш а ца хилара. ФуннагIа цхьа хIама телха моттиг нийсъелча дий болх саца а саьнийта, центральна кое ваха везаш хул механизатор. хIана аьлча технически Iалашон агрегат кхай тIарча стане яц.

Цул кIезигагIа лоархIам боацаш хIама да хьуникъамчуэцача дакъа лоацаш бола нах культурно-бытовой гIулакхаща Iалашбар царна юкъе политико-кхетамболх бар. Ловллахарча «Путь к коммунизму» яхача колхозе нахаца агитационни болх бара вIашагIъеллай бIарчча коллектив. Дизельни генераторо болх байташ йола телевизоре радиоприемникаи тIа а латташ йолча чархаш тIарча агитпункта совгIа укхаза да истола тIа ду позарашь. Юра кабинет Колхоза парткомо вIаштIехьдаьнкха комбайнаш болх беш йоахача моттигашка лелаш цIе уголок хулийтилга. Цо лоаттаергья кхашна болх беш боахкараша тIа эшаш йола ерригa информаца. Укхаза цхьанкха хIама а диденнадац.

Цу тайпара хIама цхьаккха а дац XIX партсъезда цIерагIча колхозе. ШоллагIча бригада цIе уголок яьсса латт, кхыметтел ремонт а ца еш. Пенаш тIара штукатурка Iо а ежа, цIенъюкъе уллашь, хьуникъам чуэца болабаларах дувнаш гойтара агитаци а яц бригаде. Цу тIа а ерригача кхай тIарча стане йолаш яц электро сердала лампочкаш. Цудукхьа сарахьа баьдела цIеношка багIа белаш ба механизатораш.

Бригада повар О. Д. Яценко летккъаш яр ялат чуэцаш боаккача колхозхошта бaa кхача бац яхаш. Бригаде долаш дацар дулх, кабуц, кхыметтел хоартолаш а.

— Духхьал лаппаш чайн мара кхы хIама кийчде продукташ яц. Iурра балха дIайодаш айса фу дертда хоаш хилац со: наха даа хIама хьакийчде продукташ хилац. Дукха ха мича йисай ялат чуэцара балхаш шеррача фронтагIа доладала, тIаккха хIара дийнахьа бIаь совгIа саг кхаба везарг ма вий.

Деррига дийца-м варг а вац, амма цига бIаргадайнача гIулакхо хьакьокхаш дола хIама да укх шерара ялат чуэцара XIX партсъезда цIерагIча колхозе цхьанкха а кийчо яь ца хилар. Из ала дезаш да, укх шера ялат чуэцара кийчо ханнахьен дикен яра а ялат сихха чуэцара а районе ярьжа хилача социалистически яхьа инициатор хиннача коллективах. Дукха ха йоацаш а тIехье цу боахама керттера инженер В. Д. Москвитин ялат чуэцара кийчо массанел а дикагIа ний оаха яхаш дуэ буаш хинна волланехьа а.

ХIанз колхоза кулгалхоша, партийни организаца де дезар да гучадаьнна кхоачамбоацараш сихха дIадахар, ерригa шевй коллектив ялат ханнахьа чуэцара оарцагIъяккхар. Ерригa комбайнаш хилийта еза болх беш, царна эша технически гIулекх кIашна долга Iалашде деза. Ялат чуэцаш боахка нах лерттIа Iалашбе беза яхачанца, царна балха а салаIара а эша хьалаш хьаде деза. Колхоза кулгалхойи специалисташи, партийни организаци, ерригa коллектив кхетадеш хила еза кхаьча дIаэтта хьуникъам ханнахьа а дика а чуэцилга Iалашдарал лоархIамегIа декхар хIанз укх сахьате шоай ца хилар.

Н. ЭЛЬЧУКАЕВ,
А. САГОВ.

Эзараш жаи доахани да тха «40 лет Октября» яхача боахама укх шера Iангара даха дезаш. Царна лаьрхIа вIашагIтоха дезаш да планагIа доакъар: 835 тонн йол, 1200 тонн сенаж, 12500 тонн силос, 400 тонн баьца хьоар.

ДIадахача шера тхоашта доакъар кIезига хиларах хинна халонаш йовза а йовзаш, укх шера ханнахьа тохаделар тхо доакъар Iалашде, хIара минутах сахьатах пайда а эцаш. Боахаме я доакъар Iалашдара лаьрххIа вIашагIьелла комплекс. Цуна кара я массехк косилка, йолхьингинаш, тоикхораш дIа-юха текхаю агрегаташ, кхы техника. Цу комплекса коллектива хьинарагIа тха вIаштIехьдаьннад хIанзалехьа 325 тонн йол кийчъе, 5500 тонн сенажи 120 тонн баьца хьоари Iалашде. Дот гIоздоаккхаш да цу балхаца дувзаденна дола дIахора гIулакхаш а.

ШОРТТА ХУРГДА ДОАКЪАР

Вай республике доакъар Iалашдара кхайкадьча месячниках шоаза котъяннарг а лоархIаш республикански газеташ тIа чIоагIдаьча сийлен Улга тIа яьккхай тха совхоз. Цу гIуланкхо деташ гIоздаьхад тха механизаторий. Юкъарча хьайбашта цхьаш шераш ах шераш тоъаргдолаш доакъар кийчдара шоай низ хьинари из кходеш къахьегдар. Уж балхаш лаьгIа додийташ, деттара дIахо деш а да.

Доакъар Iалашдеча Iалагате дика къахьегарца белгалбаьннаб Оцигов Абукар, Гасаров Муса, Албаков Ахьмад, Гадиев Або, шортта кхьбараш а. Цхьа ди дIадоадаш цар шоай балха нормаш 130—140 процент кхоачаш ца еш.

Совхоза жа леладераша шоашкара вIашагIъеллай цхьаькха доакъар Iалашду бригада. Цунна кулгал ду жа леладеча ферма заведующе Дзауров АртагIа Султана. Косилкаш дIатIаяха йиш йоацача моттигашка жа леладеш болча болхлоех вIашагIъеллача бригадо кийчъяьй 34 тонн йол. Иззал кхы а кийчъе лаьрхI цар.

— Тхоей низаш оаха совхоза Iалашдаьча доакъаро чIоагIа гIо дир тхона гIеха а ца долийташ жа Iангара дика. — дувц ферма заведующе Дзауров Султана. — Цунга хьежна хилар балха хьокхамаш а. ХIара бIаь яийна тIехьа оаха кхебаьб 116 Iаьхар. ПачIахьалкхенга тха дохкара план а 100.8 процент кхоачашъяьй.

Из къамал хилар совхозе доакъар Iалашдара а, дика лаш хьайбаш Iангара дахара а хетаьяча боахама юкъарча собране. Массайолча фермай хьайбаш леладераш из собране хиина шиъ-кхо ди далалетехника дIатIаяха йиш йоацаш мел йолча новашкара шоай низаца йол хьанха а из хьайбаш Iангара доахаргдолча хьатIаяа а болабелар. Майрра ала йиш йолаш ва со цар шоай дош толамца кхоачашду.

Цхьаькха а да са ала. Цар инициативаш боахама кулгалхоша чIоагIа лоархIаш а хьалоацаш а я. Белгалбаьннарашта ахчай премеш тел, уж бувц пенгазеташа, къахьегама листовкаш тIа.

«1980 шера гIожен молен доакъар дукхагIа даккхарах цун дикал лахьъярап кхы тIа а де эшарех» аьнна бола КПСС ЦК-ан, СССР Министрий Советен сецая кхоачаш а беш, хьайбашта шортта доакъар Iалашдара хьинаре къахьегаш ба тха совхоза къахьегамхой. Низ са кхобеш къахьегаргда оаха юкъара хьайбаш диза долаш Iангара дахара а дикача хьокхамашца парте XXVI съезда накъадахара а.

М. ЧУМАКОВ.
Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза керттера агроном.

БРИГАДНИ ФОРМАГІА КЪАХЬЕГАМ ВІАШТІЕХЬБАККХАРА-ШЕРРА НИКЪ

«...Къахьегам вІаштІехьбаккхара бригадни форма цхьайтталгІча пятилетки керттерчарех цаІ а хила дІаотта еза» (КПСС ЦК, СССР Министрий Советан сецам тІера).

Къахьегам бригадни формагІа вІаштІехьбаккхаре болх эттара хьалха вай республике дІаболабаьчарех а машинаш еча предприятешта юкъе йоккхагІа лоархІаш йолча «Красный молот» завода коллектив. Цу кердача формага ала кийчлуча промышленни предприятешна кхайда эца йиш йолаш йоккха опыт Іоьхьа до цу балха тІа. Къахьегама керда формаш дегІайоалара тІадерзадаь дукха балхаш дьаьд укхаза.

ХІара шоллагІвола болхло къахьегаш ва кердача формагІа къахьегам вІаштІехьбаьккхача бригаде. ХІара кхаь станочникаш цхь китта болх бен ца юкъьаинерча дІахьегама коллективашка. Ер цу делуча хана предприятешта цхьан нарядагІа алапи а луш болх беш яр 139 бригада. Бригадашка вІашагІа а теха болх беча 1500 сагах 600 болхло къахьегам вІаштІехьбаккхара йолча комплексни формагІа пайда а эцаш болх беш ва. Бригадай члений къахьегама мах баре юкъекхуьл прогрессивни методаш, цхьан хана царна юкъейоагІа къахьегане дакъа лацаре коэффициенти (КТУ) тарифни разрядаш. «Красный молот» заводе бригадни формагІа къахьегам вІаштІехьбаккхарех дуьц укх оагІон тІа.

ЗАВОДО ЛЕХ, КОРАДОАГІА, ТОХК

Къахьегама овсарле лакхъяра наькъаш «Красный молот» заводе леха дукха ха я. Цу балхе тІера цхьа форма хьахилар 1960—1961 шерашка болат доаладеча цехашка специализированни бригадаш вІашагІйохкарца. Укхаза вІашагІъехкар обрубщикех, стерженщикех латта эттара хьалхара бригадаш, из яр болх кердача хьисапе вІаштІехьбаьха ха. Бригада членашта алапи лора разрядеген болх беш яьккхача ханаген хьежжа.

Юххьанцарча коллективай болх вІаштІехьбаккхара методаш эргаяхарех цар къахьегама стимулировани ярех наькъагІа кердагІа баьккхаб межкдаьттаапаратурин цехашка комплексни бригадаш вІашагІа а йохкаш. Укхаза 1975 шера цхьоалагІча участке вІашагІъеллар экспериментальни бригада. Цо къьгга дІахьекхар дукхаешта бригадни форма дуккха пайданагІа хилар. Цудухьа шу чакхдоалача хана пхелагІчен № 17 йолчен цехашкара беррига сдельщикаш бригадни формагІа къахьегача бригадашка бар.

Цехашкарча болхлоша шоаш тохкамаш деш, меккарча предприятешта карагІдийнараш творчески къа а хьегаш юкъеккхуадаш корайир къахьегам вІаштІехьбаккхара керда форма.

Бухсоцдаш цехе арахецаш йолча продукцега хьежжа мара бригада къахьегама мах бергбоацача гІулакхага хьажар. Цу бригадана юкъебоагІар участка беррига болхлой, е дукхагІбараш. Котельно-сварочни производстве керттера шишша-кхоккха специальность йолча нахах коллективо ше вІашагІъехкв йолайир бригадаш. Бригадерча моллагІча сага ла брик коллективо ше дІайоаккхар.

Болхлошта алапи телар къахьегама коэффициентага, балха тІа цо лаьцача дакъага хьежжа, цудухьа хІаравар тІанхуяра коллективо бухсоцдаш дакъа къахьегама толамаш тІа-тІа дикагІа хилийтара. Сдельщиний меттел повременщикий а материальни безам совбоахар бригадни формагІа къахьегам вІаштІехьбаккхаро.

Коллективни хьехамчал даро торо кулийтар ахкагІа кьонача болхлошка кадрови болхоша цхьана къахьега.

ХьалхагІа пайда нийсо хиннача условия разрядаша нийсдина кердача методагІа алапи дІадекъар бригада юкъарча балха тІа хІаране лаьцача дакъага хьежжа. хІаране беча балхага хьежжа стимулировани а йора. Хьалха дІаххача хана балха разрядашка хьежжа телар алапи хьегача къага хьажжа а доацаш. ХІанз къахьегаме дакъа лацара коэффициентага (КТУ) хьежжа яйду болхлошта алапи. Из пайдане гІулакх хилар гучаделар бахьан долаш ерригача бригадех 50 процент цу способегІа алапи ийдеш я.

Коллективай вахаро дІадехаш дар да керда мел дола декхараш кхоачашделга, дешаш къестаделга. Къахьегаме дакъа лацара коэффициентах алапи телар аьнка цу тІа сацийта йиш йолаш дац гІулакх, хІана аьлча дукхьал КТУ-х алапи телаш хилча юкъе ца йоалаеш юс стимулирующи факторех йола болхлой квалификаци. Цхьа наггахьа йолча хана из лоадам боацаш хила а тарлу. ХІьта укхаза а, таханарча ден уйла аь да Іеш. ДІахо йодача хана уйла е еза. Хоши ма хиллара, болхлой квалификаци лакхъяр — из вай де дезар а вайна керагІдоалаш дар а да. Производства культура лакхъяра дола лоархІаме гІулакх да из. ХІьта из теркал ца деш тесса дита йиш йолаш а дац.

Масала, хьаьцартьа вай пхелагІен № 17 йолен цехаш. Юххьанца КТУ-х укхаза бригадашта юкъе алапи декъача хана, болхлой шоай квалификаци лакхъяра деш хІама доацаш сайцар. Дукха юкъ алалехьа из производствана Іаьткъар. Цехашка къахьегаш барий балха ларде луьца езаш хилар КТУ а тарифни разряд а. ХІанз цу наькъагІа цхьайтта коллективашна дІадекъаш да тха заводе алапи.

ХІанз йолаш йолча юридически кормех эттара квалифицированнегІех нийсагІен алапи дІадекъара йола метод я из. Цудухьа из метод бригадашта юкъе шерагІа йоаржаяр могаду. Цунца цхьана дукха балхаш ду дІахо а из эргаяккхара.

Предприятерча бригадай, иштта хІара болхлочун къахьегам вІаштІехьбаккхарен стимулировании ярех кердагІа толашагІа йола формаш лехаш а тохкаш а я.

МЕЛ ЭШАШ ДАР ДОЛАШ ДА

Кердача методагІа болх бе йолаеннача хьалхарча бригадаша мел Іоадаьр, кара мел дерзадаьр юкъедоаладир «Бригадаш вІашагІйохкара порядоки членашта алапи телари» яхача типови положенена. Из чІоагІйир 1976 шера. ДІахо цунна кердадараш тІадийттад. 1978 шера бригадирий конференци хилар, царна хьалхашка латта декхараш дІадовзийтар. вІашагІъеллар бригадирий заводской совет. Кердача методагІа къахьегара йолча положенех цунна тІадожадир бригадаша беча балха методаш эргаяхар. дикагІболча бригадирий бригадай опыт тахка а тохкаш шерра йоаржаяр. Цунца дувзадена вІашагІъеллар бригадирий школа. Царга дешийтара йола программа оттайир. Бригадаша, цар советаша бе беза болх къоастабеш дола керда документаш кийчдир. Цу гІулакха тІаберзабаь дукха пропагандистски болх бир. БІаьш лекцеш йийшар цу балхах лаьца. Хадданза заводе дукхаза арадувлача газета тІа кепайийттар бригадни формагІа къахьегам вІаштІехьбаккхара хетаьв йола материалаш.

Из беррига а организационни болх ба, къахьегама керда формаш шерагІа йоаржаяра дола хьалаш хьадаьд. Из да завода дирекце, парткомо кулгал а деш цехий партейни организацешеи администрацешеи кердачуна тІехьа тІаргІертта баьча балхах хьаьхиннар. ШерагІа юкъейоалайир кердача формагІа болх беш йола бригадаш, цар беча балха методаш эргаяхара даькъе гІа дІахьалхашкахьа баьккхар. Кердача методагІа бригадаша болх барах къахулаш дар къаьстта чІоагІа хоалуш дика хилар укх тІеххьарча кхаь шера. Из къьгга хьахьокх лаьрхІа цунна укхаза кулгалдеш хиларо.

Из иштта хилар кхы тІа а чІоагІдир химически межкдаьттаи машинаш еча министерства предприятешкарча къахьегам вІаштІехьбаккхара кердача формагІа болх беча бригадай школай материалашка 1979 шера сентябрь бетта СССР ВДНХ хьежача. Цига белгалдаьккхар коллективни формаех къахьегам вІаштІехьбаккхара даькъе завода коллектив хьалхаліттачарех цаІ хилар. Кердача методагІа къахьегача бригадашка къахьегаш ва завода хІара шоллагІвола болхло. ХІара кхаь станочникаш шинне пайданегІа лоархІ коллективни хьисапе къа а хьегаш цхьа наряд хулийтилга.

Бригадни формагІа къахьегам вІаштІехьбаьккха коллективаш дукхагІа хилийтара даькъе аьттув баьнааб дукхагІйолча коллективаша шоай низ ца кхоеш къахьегарах. ХІьта а из болх дикагІа вІаштІехьбаккхарца белгальнна я цхьайола цехаш. Кердача формагІа къахьегам вІаштІехьа а баьккха болх бечарех лархІа мегаргйолаш я пхелагІа цех, вуриттaлагІа цех, № 14 йола цех. ХІана аьлча пхелагІча цехе беррига къахьегаш барех 86,6 процент бараш бригадни методагІа болх беш ба, № 17 йолча цехе берригнех 83.6 процент бараш цу методагІа къахьегаш ба. Заводе из дика гІулакх эттара хьалха дІададаьча № 14 йолча цехе коллективаш къахьегама юкъевазйраш 91,2 процент болхлой ба. Бригадни формагІа къахьегаш ба шоллагІча цехерча болхлоех 77.5 процент бараш, хІьта кхоалагІча цехерча берригача болхлоех вІашагІъеллай коллективни къахьегаргдола ахи бригада.

ІІарча завод хьалйцача кердача формагІа къахьегам вІаштІехьа а баьккха цхьан нарядагІа болх бергболча бригадашта юкъйазаь 1600 совгІа болхло е беррига къахьегаш барех 59.5 процент бараш цхьа наряд а йолаш бригадашка къахьегаш ба. Прогрессивни методагІа алапи дІадекъ цу коллективаца шоай болхлошта. Таханарча денца бригадни методагІа заводе къахьегаш а 140 гаргга бригада.

ПАЙДАНАГІА ДАР

Кердача формагІа къахьегам вІаштІехьбаьккхача бригадашкара болхлой шоайла эцаш дола новкъостал деш. хІаранегара доагІаш дар хьадехаш ба. Нагахьа санна тесса болх лелабеш е къахьегама дисциплина телхаеш болхло хуле цо цу гІулакхаж дола жоп лу бІарчча коллективана хьалхашка.

Коллективни хьисапе къахьегара йолча бригадашка массе а оагІорахьара болх товбара дола керда хьалаш хьахиннад. Укхаза нийслуш дола кхоачамбоацараш зерал а уж дІадахара тІехьа критика ярал а совгІа хІара болхлочо коллективана керте латтачар укхазле алалехьа ший низ кхоачар ду нийслу кхоачамбоацарий дІидахара. Дукха моттигаш я бригадо ше шийна Іалашо яра болх беш.

Хьабе кІезига мара болх а боацаш къахьегаш бараш кхьча балха баха мутта а боалийташ. Цар болх шоаш кхоачашбергболаш болхлоша хьатІазацаш моттигаш а нийсъеннай.

Кердача хьисапе къахьегарна совгІа болх вІаштІехьбаккхара бокъонна бола организатораш а хиина дІаоттай бригадаш. Бригада хІара члено чакхйоах управлени школаш. ХІаране ший задалеш, коллективо бетта йола программ а мишта кхоачашъю хьахойташ собранеш ю. дІадодар кІезигагІа а долаш продукци арахецара дламаш кхоачашъяра дола йаькъаш техн. Цу балхаш тІа дакъа лоацаш болча болхлоех хІаране дакъа лоац участка е цеха гІулакхашта тІехьа управлени яра даькъе.

ГУШ ДАРАШ

Бригадни формагІа къахьегилга производствана а болхлошта шоашта а пайданегІа хилар дувцилга а йоацаш къьгга хьахьеккхад шоллагІча цехерча Гудушаурe станочникий, кхоалагІча цехерча Клименко, Брызгунов, Рыженков керте латтача котельщиний, № 17 йолча цехерча Олейникова, Кочумарова, № 15 йолча цехерча Яворске кулгалдеча бригадаша. Иштта из кердадар дикка пайданегІа хилар хьахьеккхад № 7 йолча цехерча Куповниний керте латтача слесарий комплексни бригадин № 14 йолча цехерча Лиха кулгалдеча обрубщиний бригадан коллективай гІулакхаша.

ШоллагІча цехерча Г. А. Гудушаури керте латтача станочниний комплексни бригадана юкъевоагІа 12 росточник, кхо сверловщик, 5 карусельщик, цхьа слесарь, цхьа разметчик, вхи крановщик, ТВЧ цхьа кальщик, цхьа стропальщик, цхьа уборщик. Беррига станочникаш хІанн бац аьнна цхьаннена метта шоллагІвар дІаэтта болх бе йиш йолаш ба. Бригадир ше керттерча профессех вола сверловщик ва. хІьта Ф. Бекушев расточник ва. Уж шаккхе а каст-каста слесара болх беш хул. Нагахьа моллагІа бахьан а нийсдена разметчик А. Прыщенко балха воацаш висача бригада балха тІа Іаткъаргдола гІулакх ца нийсдолийташ цунна метта дІа а атта болх бе йиш йолаш ба станочникаш Шляхови Балашови. Балха воацарашта метте дІа а этта каст-каста болх беш хул расточник Ю. Щекун. Ший керттерча профессех беш болх дика хераз совгІа, цунна дика хоа слесара, сверловщика болх. Лоацца аьлча, бригадерча кадрови болхлоех цхьаккха вац шишша-кхоккха специальность йоацаш.

ХІара бетта отпускагІа баха а е кхы бахьан нийсденна а балха воацача шин-кхаь сага метте кхыбараш балха хьежабе безаш хул бригаде. Цхьан операцешка дукха оатхалаш Іийни моттигаш а ца нийсдолийташ. боаргІача боарамагІа болх дІабехийтира аш-эшача бесси дІа-хьа хьежабу укхаза станочникаш. Цхьа хьалхабувлаш, тІахха тІехьабусаш «хастташ» болх бац бригаде. Нагахьа санна пятиминутке сихха йоацаш йола оатхалаш кийчъе аьнна мастера задани лой, бригадира ше болабаь болх сиха чакх а баькхе, керда болх бе йолайолийт ший бригада. Хан-хиннахьа участке еш йолча собранешка бригада членашта доаа шоаш даьха къахьегама толамаш, уж кхы тІа а тоадара де дезараш. Цудухьа вІаштІехьдоал цар хьинарегІа къахьега, социалистически яхье хьалха латта.

Укх шера хьалхарча пхе бетта дихьазза хьалхара моттиг яьккхай цу бригада коллективо завода бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье. Из моттиг бригадана яла йоагІаш хьожаьльга хьахьокх 1978 шера хиначул бригада коллективо кийчъю продукци 25 процент дукхагІа тІакхийтта хиларо. Бригадера ялх къанах латта болхлой цхьа дезал санна барт тайна къахьегаш ба.

ПхелагІча цехерча В. И. Клименко керте латтача бригадер, моллагІвар балха воацаш висача цун метта дІа а этта болх бе йиш йолаш а беш а ва хІаравар. Цудухьа цхьа бахьан а нийсденна моллагІвар балха ца воагІаш висача цу бригада технологически процессе цхьаккха тайпа хьовзам хилац. Дерригa сварочни балхаш цхьан хана диплом лакха квалификаци эцаш дац. Автоматически кулгашцев сварка еш бола сварщикаш е котельщикаш, газорезчикаш, чистильщикаш, рубщикаш цаІ шоллагІчоа метта дІа а этта болх бе йиш йолаш ба. Сварочни болх ба а боацаш сборочни балхаш дукха хилча сварщик котельщик а хиле болх бе дІаотт, е котельщик сварщика болх беш хул. Царех ба сборщикаш С. В. Козловский, В. Ф. Коркин, сварщикаш И. С. Мироненко, А. И. Зайцев. Цхьа бахьан а нийсденна балха тІа боацаш бисарашта метта дІа а этта къахьегаш, шоашкара эцаш дола гІо-новкъостал деш хул уж.

Иштта къахьегам бригаде вІаштІехьбаккхарах дикка кІезигъеннай хьалха нийслуш хинна брак. Цхьа дав балхаш юха а де дезаш моттигаш нийслац бригаде.

Хьинар кхо ца деш болх а беш, беррига къахьегаш бараш цхьан комплексни бригаде болча участие вІаштІехьдола къахьегам кхетамца вІаштІехьбаккха а хадданза социалистически яхье хьалха а латташ хакал хьалха бувла а. Укх шера цу комплексни бригада коллективо кхаь бетта социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай.

ТЕРКАЛ ЦА ДЕШ ХИННАРАШ

ХІаране къахьегам къахьгтьаьста вІаштІехьбаьккхача участкашка каст-каста гІар хулаш моттигаш нийслора. Цхьадале из нийслора лакха квалификаци йолча болхлоштен юкъера специальность йолаш барашгтен юкъе. Из нийслора хІаранега цхьатара биззача низаца болх а ца байташ телаш дола алапи дукхагІа е кІезигагІа долаш хиларах. Вож хадахетараш нийслора мастераш из керте латтача болхлоштен юкъе. хІана аьлча моллагІча болхлочо бе тигацар ший специальностах боаца мастера шийга бе яхаш бола болх. Уж а кхы а бахьанаш бІарччача коллектива балха тІа Іаткъаш дар. Хоаш ма хиллара, дега бохам хиннача сага магац овсаре къахьега, сихагІа вІаьд а лу из. Бухсоцдаш коллективерча гІулакхашта раьза боаца болхлой каст-каста балхара дІабувлаш хулацалу. Уж гІулакхаш производствани мел Іаткъаш да хьажара дола масал доаладергда вай. Межкдаьттаапаратурни цехашкара дІабаьккхаб шоай специальность толамца кара а ераль шоай балхах дика кхийтта бола 70 процент болхлой. Цхьа бахьан а ший балхах кхеташ вола котельщик кийчвара паччахьалихено дІадохийташ лер 400 е кхы дукхагІа сом да. Цул совгІа, ший балхах кхийтта ваьннача болхлочоа 3—5 бетта магац ший производствени хьокхамашца кхычарна нийсвала, нормаш кхоачашъюлац цунна. Цу масало къьгга хьахьокх болхлой дІа-юха бувлаш хувцабаларах мел зе доал производствана.

1973—1975 шерашка цу цехашка балхара дІа-юха бувлаш хувцалуш хинна болхлой 40 процент бар. 1978 шера уж 14 процентага кхоачаш кІезигбелар. ПхелагІчен № 17 йолчен цехашкарча бригадашкахоа болхлой дІа-юха бувлаш хувцабалар кІезигдаларо хІара шера цу цехашта бІаь эзар гарггача сома пайда бу.

Бригадо хуш бола пайда дуккхача хІамеех тийша ба. цу даькъе бригадана керте латтача бригадирах а тІехьа. Из хоршаш ва коллективо. Цох тийша да коллектив барт-цхьоагІо йолаш хилар, цун болх дика вІаштІехьбаккхар, шоайла гІо-новкъостал деш бригада членаш хилар, хІаранена шийна тІалатта бехктокхам бовзаш хилар. ХІаранегара доагІаш дар хьадехар чІоагІ а денна дІаэттад дукхача бригадашко. Къахьегамен производственни дисциплина телхаерашца къовсам лоаттабу, уж теркал ца беш битац укхаза. Эррига коллективана дІа а хоьйташ уж санна бараш бе боагІаш бола бекх бу. Уж санна дола гІулакхаш шоашта карагІа ца далийта гІерт кхыбараш.

Новкъосташа цІенхаштта жоп дех шоай нормаш кхоачаш ца еш барашкара. Юххьанцарча къахьегама коллективай вахаро нормаш телхаерашта беш бола бехктокхами царгара хьадехаш дари соцадац царна дега тоам хургбоаца дешаш аларца. Уж санна берий балха разряд а царна луш дола алапи а лоху. Из бакъдеш дола масалаш доаладе йиш я хІара бригадерча болхлоех лаьца.

Цхьа, шоана балха хьабехка тІехьабисача болхлошта бетта луш йола 40 сомагара 60 сомага кхаччалца йола преми ца хьожаеш ютаІ моттигаш нийслу. Иштта гІулакх хилар укх шера Г. А. Гудушауре кулгалдеча бригаде, пхелагІча цеха бригадашка. ХІьта а белгалдаьккханза дергдоацаш да Г. А. Гудушаури керте латтача бригадерча болхлой кхьча бригадашкарчул кІезигагІа балхара дІа-юха бувлаш хувцалуш хилар. Цу бригадера дІабувла гІертац болхлой, цига балха бахка гІерт. Цхьайолча хана бригадира хоатт укхаза балха баьна безам барашна: боккхаш телхаерашта тха бригаде цІенхаштта бехк белга хой шоана. Луш дола жоп хул укх тайпара: «Тхо цу гІулакха раьза да». Цо къьгга хьахьокх хІаранегара доагІаш дар хьадехар. гІалат ваьнначуна боагІаш бола бехк бар коллектив тоаяра пайдан а хилар. Масала, къахьегамен производственни дисциплина телхаерашкара укхаза коллективо цІенхаштта жоп хьадехаш хиларах уж санна бараш кІезигбеннаб бригаде, зехьа йоаеш йола ха а кІезигъеннай. Гудушауре бригадера болхло гІалат ваьнна нагахьа мара моттиг нийслац. Болхлоех бригадаш вІашагІйохкалехьа № 5 йолча цехе хІара шера брак ярах хулаш хинна зе 49—50 эзар гаргга сом хулар. ХІанз цу цехе брак йолаш продукци кийчъяь моттиг нийслац. Нагахьа санна 1975 шера цехерча болхлоша прогул ярах йоаль балха ха 530 сага-ди хиннадале. дІадахача шера цу бахьанах йоаль балха ха 39 сага-ди мара хиланзар. Ялхайттазза кІезигъеннай зехьа йоаеш йола балха ха диъ шера. Белгалданкха деза да, уж санна дола дикк гІулакхаш лакхе белгальянкхача бригаде а цехе хинна ца Іеш кхычахьа а хилар.

ІИЛМАН-ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕСС

Къахьегама ресурсаш тоьаш ца хиларо дІадех балха хаьах биззагІа пайда ийбелга. Из толамца кхочашдеш да кердача формагІа къахьегам вІаштІехьа а баьккха болх беча бригадашка. Болхлой культурно-технически боарам дегІабаро хьахийтад цар шишша-кхоккха специальность караерзалразаш хьалаш. Бригадашка дукхагІа торонаш а тайп-тайпарча профессех къахьегара. Цхьанне метта вокхо болх бергбола гІулакх де. Къахьегаме шоайла новкъостал те. Вай вахаро хІанз дІадехаш да хІара къахьегаш вар коллективаца айхагІа бувзам болаш хилар. цига дакъа лоац цо коммунизм хьалъяра долча юкъарча гІулакха тІехьа. Укхаза коллективе хьакул дегІаух, чІогІлу, болхлошта юкъера доттагІлен вошален отношенеш. Тха завода коллектива опыто хьахьекхад производствени бригадо Іилман-технически прогрессо дІадехаш дар диззагІа кхоачашдеш хилар. коммунистически хьисапе къахьегийтара наха кхетам луш хилар, хьалхашка латта цхьадола социальни декхараш кхоачашдара новкъостал а деш.

«Планированни тоаяра а боахама механизмо производства эффективности балха дикали лакхъяра еш йола воздействи чІоагІъяра а хьакъехьарча» партей правительствай сецамо декхарийла баьб коллективай партийни боахамеи кулгалхой цІенхаштта а бокъонца уйла еш а бригадаш вІашагІйохка. Цкъа-дале цу тІа дІахьдаь да цхьайтталагІча пятилетке бригадни форма керттерчарех а хиина дІаотта езилга. Министерства приказегІа предприятешта хьалхашна оттадаь декхараш хоадамбоацаш да. Беррига къахьегаш барех 80—90 процент бола болхлой къахьегама коллективни формана юкъеоза безаш ба. Цу хьанъехьа хоадамболлаш бола гІа дІахьалхашкахьа баьккхаб оаха. ХІьта а хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашде тхо гІа-на да.

Укх шера июнь бетта заводе хиннача бригадирий слете ше къамаьл деш тха предприятий директора Веденкое аьлар: «Къахьегам кердача формагІа вІаштІехьбаккхара йола бригадаш дукхагІа а хулийташ, царна юкъеозаш бола болхлой дукхагІа хулаш а латташ хилча цу деша вай йоакхо е езаш хІама дац» яха уйлаш еш бараш ба кулгалхошта юкъе. цар шоай керттера декхар лерхІ бригадашкарча болхлошта алапи дІа-юха декъара метод эргайоахилгеи къахьегам вІаштІехьбоаккхилгеи. Цехий коллективашта хьалхашка латта декхар иштта хила деза яхилга нийса дац. Бригадаш дукхагІа хилийтара тІехьа бу болх лаьгІ а ца болийташ, цІенхаштта уйла тІаахийта езаш гІулакх да из болх кхы а дикагІа тоабар. Цкъа-дале из де деза заводерча берригача болхлоех 53 процент бараш мара массе а тайпара йолча бригадашка къахьегаш ца хиларах. Шоаш беча балха тІа технологически принцип ларде лувцаш йола бригадаш а йолаш я. из да №№ 1, 4, 14, йолча цехашкарча плавильни агрегаташта, прессашта, жІовлашта гІулакх долга. Уж бригадаш вай низаца вІашагІъехкац. — аьлар завода директора, — цудухьа кердача способагІа укхаза болх белга да а дац.

Къаьнача тайпаех йолча бригадай членашта юкъе алапи дІадекъара метод къоастаю общесоюзни нормативни документаша. Уж санна йола бригадаш 23 я заводе. Къахьегама коллективни формашта юкъеззача берригача болхлоех 8 процент бараш ба цу бригадашка къахьегаш бараш. Уж санна йолча бригадашка къахьегам дІа-хьа нийсбара а коопераци яра а формаш эргаяхар да уж бригадаш сквозной принципага яхар, къахьегаме дакъа лацара коэффициенте (КТУ) гІолла къахьегама стимулировани яра йолча прогрессивни способех пайда ийбар, дукхагІа пайда лургбола йоккхагІйола бригадаш вІашагІа а ехкаш, царга массехк агрегата гІулакх дайтар.

ШоллагІча даькъе, масала, заводерча №№ 4, 10, 11 йолча цехашка хІанз а тІехьа къахьегама коллективни формаш юкъейоаланиза я. Беррига къахьегаш барех 40 процентал чухьнахьа бараш мара къахьегама коллективни формана юкъеозанза йола цехаш а йолаш я заводе. Цу масалаша къьгга хьахьокхаш да заводерча къахьегамхоех кхы а эзар болхло укх гаргарча шин-кхаь шера бригадни формагІа къахьегаргдолаш юкъеоза везаш хилар. Цудухьа бригадаш вІашагІъехкара методаш эргаякха йолайй заводе. Къахьегама коллективаш вІашагІйоххкара лоацца йола схемеи цар бергболча балха йола порядокх хьахьокхаш йола керда методически указанеш кепатеха араярга укх июль бетта, уж хетаь я юххьанцара къахьегама коллективаш вІашагІйохкара.

Балха бригадни метод эргаяккхара юкъарча методика чулоацам бригадай балха тІара массе оагІонаш а факторaш чІоагІ а еш, царна аьттув болаш уж хулийталга чІоагІде деза. Вешта аьлча бокъонца анализ е еза бригадаша беча балха, бригадай балха хьокхамий, торонех пайда ийбар вогІа хулаш хилара е эсала пайда ийбара дола бахьанаш тахка деза. Мел эша торонаш коллективни формагІа къахьегача бригадашка йолаш я.

Бригадай организатораш, бригадни форма эргаяккхара къахьегаш бараш хьалхарча даькъе хьажа беза бригадай болхлошта хьа ма бу болх Іалашбаьй, вахьа цар йоаш йола ха мелла. Дерригa а деш дар ховргдолаш балха денна сурт дикка деза.

Нагахьа санна болхлоша биззача низаца болх бергболаш гІулакх вІаштІехьдаьккхадеце, вахара юкъедоаладе деза къахьегам дикагІча оагІорахьа вІаштІехьбаккхара дола хувцамаш. Къахьегама денна хронометраж йича а дикагІа хила тарлу.

Къоастаданза даргдоаца дешаш да ераш болхлой моттигаштеи кулгалхоштеи (мастер, бригадир, кхыбараш) юкъе бувзамаш хилийтара бригадашка йолаш яц лаьрхІа йола сигнализаци. Уж а кхы а бахьанаш нийсдаларах бригадашкара болх оперативно лелац. Электрикий, ремонтни слесараш хьабехаш, материалаш, заготовкаш ца хилар бахьан долаш болх сеца латтилгах хоам беш е кхыдола бахьанаш нийсдаларах уж балхаш кхоачашде деза-ча адресагага хаинахьа дІакхачац деш дола хоамаш. Моттигаш нийслу ший хайнахьа инструмент ца хиларах эшаш йолча заготовкаша Іалаш ца барах станочникаш болх ца беш баІаш. ГІойна болча болхлоех дуьлагІа дола дакъа мара дац бригадашка вІашагІтеха. Из балха тІа чІоагІа Іаткъаш гІулакх да. Юххьанцарча къахьегама коллективашта цу категорех бола болхлой юкъеозаро вІаштІехьдоалийтаргда царна ма эшша болх хилийта.

Заводерча тІкъаь бригада къахьегаш бараш повременщикаш ба. Царна алапи дІадекъ дукхача хана дезаш йоазаш а кІезига стимулирующи а йолча методах: тарифни разрядех. Хоаш ма хиллара, хІара дийнахьа хІаранена нерагІдоалаш дар тийша да дукххача гІулакхех. Производствана цхьаккха тайпа бувзам бац аьнна хеташ да болхлочун са айденна хилар. Цох а дукххача даьъе тийша да доаха толамаш. Лакхе белгальянкха метод кІезигагІа пайда луш я КТУ ларда тІарча прогрессивнегІа йолча методаца нийсйича. Хьаьцартьа вай тайп-тайпарча номенклатурагІа дукха продукци арахецаш йола бригадаш. Уж я № 7 йолча кхьча цехашка. Уж санна йолча бригадашта норма-сахьатий оадамеш кхоачашъярах хьежжаю премеш. Производства сборочни цехашта эшаш дараш норма-сахьаташ дац, царна эшараш шоашка хьакхача еза оатхалаш я.

Из санна дола гІулакх да ремонтни бригадашка а. Цар яь ремонт дика е во я аьнна доацаш оборудовани кийча я аьле хьоац. ДоагІаш дола норма-сахьат нарда тІа ІотІаоттаду, алапи а преми а лу ремонтни балхаш даьрашта. Йиллача ханага кхаччалца болх а ца беш еха соц цар ремонт яь станок е оборудовани. Цо хьахьокх эксплуатаце бокъонашка диллача хьожаль преми нийса ца енна хилар.

Уж гІулакхаш тха заводе нийсденна Іеш дац. ХІанзчул дукха шераш хьалха ремонтникашта премеш телар цар ремонт яьча оборудовани нормагІа доагІаш йолча ханал дукхагІа болх бича, аварешхулаш моттигаш кІезигагІа хилча, ремонте латташ станокаша, оборудовани йоаккха ха кІезигагІа хилча. Уж дешаш хІанз а ларде лийцача бакъахьа дар ремонтникий бригадаша шоай балха тІа.

Укх шера июнь бетта хиннача бригадирий слете цІенхашттара декхараш оттадир завода службашта хьалхашка. Цу слета рекомендаце тІа белгалдаьккхад хозрасчетни хьокхамаши къахьегама коллективай членашта материальни стимулировани яр эргаданкха дезаш хилари. ДукхагІа торо е езаш дола дешаш да инженерно-технически болхлоша, цехаша, отделаша, бригадаша баьча балха хьокхамашка хьежжа премеш телар. Графикаш оттаьй оборудованена гІулакх дара, бригадашта заготовкаш оатхалашк лоеттайра.

Коллективни къахьегама формаш йахинна дукха ха я. хІьта а тахан цун чулоацам керда ба. Цар парте советски наха хьалхашка оттаь керттера проблемаш кхоачашъе новкъостал ду. Цудухьа хІара кулгалхочо, хІара службо де дезаш хьалхашка латта декхар да шоаш беча балхага хьежжа бригадни метод юкъейоалаелга чакхдаккхар.

Инженерно - технически болхлой шо-шоай творчески планашта, отделий балха планашта кийч а еш, юкъеяхьа еза къахьегама овсарле лакхъяра мероприятеш, эргаякха еза технологи, вІаштІехьякха еза производства, участкашнеи болхлой моттигашнеи юкъейоалае еза НОТ. Уж деррига балхаш тІедерзадаь да къахьегама овсарле лакхъяра. Цу даьъе боккха лоархІам болаш да бригадни методах къахьегам вІаштІехьбаккхар а.

ОагІув кийчъяр ва **С. ЦУРОВ**,
«Красный молот» заводан НОТ-а бюро начальник.

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЗАВОДЕ КЪАХЬЕГАМ КОЛЛЕКТИВНИ ФОРМАГІА ВІАШТІЕХЬБАККХАР ДЕГІАДАР (1965 — 1980 шш.)

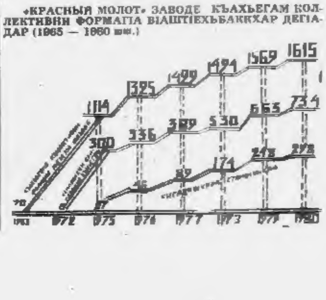

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЗАВОДА №№ 5, 17 ЙОЛЧА ЦЕХАШКА КЪАХЬЕГАМА КОЛЛЕКТИВНИ ФОРМА ЮКЪЕЙОАЛАЯРАХ БАЬННА ПАЙДА (эзар сомаш).

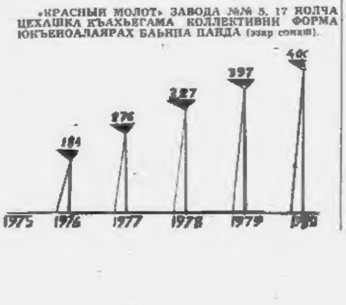

ПАРТЕ РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕШ

АМУРСКИ ОБЛАСТЬ. ТIеххьара агрегат болх бе йолаллийтарцеи гаьнарча йалхболен гидроэнергетика эггара хьалхара яр — Зейски ГЭС йиззача мощностагIа болх бе йоланларцей кхоачашъергья «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттерча лостамий» цхьаькха пункт. Цига дIаяздаь да: «Зейски ГЭС хьалхъаь яккха аьнна. ЛаьрхIача ханал ях шу хьалха монтаж яь баьннаб гIишлонхой тIеххьарча энергомашин.

ХIана ГЭС хIара шера Гаьларча Малхбоален ЦаI йолча энергетически системе 5 миллиард киловатт-сахьат совгIа электроэнерги луш хургья.

СУРТАШ ТIА: 1. Бетонщица Филиппова Лариса гIишлош хьалъеча балха евай школа чаккхьаьккхачул тIехьагIа. Производстве болх беш йоллаше энергетически техникум чакхъяьккхай ю. Дукха ха йоацаш хьалха латта болхло КПСС члена кандидатала дIаийцай.

2. Зейски ГЭС.

В. МАРИКОВСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

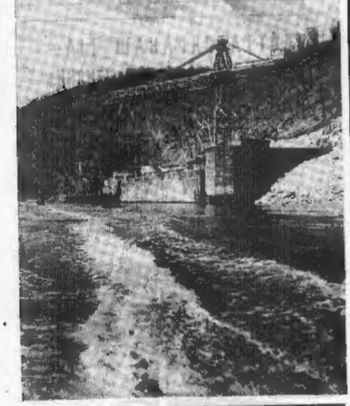

ХАНАЛ ШИ ДИ ХЬАЛХА

Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединенена чуйоагIача гIишлош - монтажни управлене къаьстта дика къахьегаш я коммуниста Королев Эдуарда слесарий - монтажникий бригада. Ханал ши ди хьалха гIишлонмонтажни балхаш чакх а доаккхаш вIашагIъеэла яьлар из нийс километр дIоахал дола нагнетательни водопровод. Мехкдаьтта доаллача «Ястребиное» яхача моттиге техническа хий тIуахийтара № 108 йолча скважинера блочно-кустовой насосни станци йолча кхаччалца йиллай из. ТIоаьашта низ тIа а лоаттабеш цIенагIа мехкдаьтта хьадаккха торо хулийтаргья цу нагнетательни водопроводо.

Ткъе хьалха латташ ба бригаде слесарь - монтажник Шагров Владимир, газоэлектросварщикаш Спивак Василий, Жуков Юрий, машинисташ Аралин Владимир, Бочаров Виктор, тракторист Грачев Вадим, кхыбараш. Цар хIара сменагIа нормаш 130—140 процент кхоачашъю.

А. ТИЩЕНКО.

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

Къахьегамхошта «Къахьегама ветерий» яха медаль хоарах яза Нохч - ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указ.

1974 шера 18 январерча СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа дукхачча шерашка цIена къахьегарахи къахьегаме карагIдаьннарий хамбеса СССР Лаккхехьарча Совета Президиума цIерагIа «Къахьегама ветеран» яха медаль йоала

Старопромысловски районе гIолла

Грознеиски ремонтно-механически заводе гIолла:

Максимова Нина Ивановна — машиниста.

Конторина Екатерина Ивановнана — кладовщицана.

Сетсвова Татьяна Ивановнана — вальцовщицана.

Жердева Евдокия Николаевнана — кладовщицана.

Яковлева Нина Яковлевнана — уборщицана.

Костенко Елена Григорьевнана — пенсионеркана.

Яворская Татьяна Ивановнана — пенсионеркана.

«Чечингсельстрой» треста механизаце управлене гIолла:

Гетман Каранат Павловиче — слесара.

«Электроприбор» яхача заводе гIолла:

Атерщикова Марфа Михайловнана — кладовщицана.

Белякова Алевтина Александровнана — склада заведующицана.

Гехаева Кеусар Бурхаевнана — комплектовщицана.

Герасимова Александра Александровнана — маляра.

Замбецкий Владимир Георгиевича — йоккхагIйолча техника.

Комарова Валентина Кузьминичнана — прессовщицана.

Кузьменко Валентина Ивановнана — пенсионеркана.

Мищенко Борис Федоровича — аппаратчика.

Матвеева Анна Савельевнана — гальванка.

Миронова Клавдия Сергеевнана — уборщицана.

Нестеренко Иван Ивановича — слесара-сантехника.

Прозорова Зоя Васильевнана — штукатура-маляра.

Романков Александр Михайловича — пенсионера.

Садовникова Александра Ивановнана — машиниста.

Стебловская Надежда Ивановнана — бухгалтера.

Уварова Анна Алексеевнана — упаковщицана.

Шабуев Абдурахман Абдулмуталиповича — слесара.

Шерстобитова Мария Ивановнана — упаковщицана.

Щербакова Александра Петровнана — кладовщицана.

№ 55 йолча юкъерча школе гIолла:

Белов Михаил Михайловича — пенсионера.

Выхристюк Михаил Степановича — пенсионера.

Выхристюк Мария Алексеевнана — пенсионеркана.

Горидько Иван Власовича — пенсионера.

№ 6 йолча берий ясле гIолла:

Бондаренко Любовь Федоровнана — ясле заведующицана.

«Грозтрубопроводстрой» треста № 1 йолча автобазе гIолла:

Атназов Махьмада — плотника.

Николина Анна Ивановнана — слесара.

Плинокос Константин Ефимовича — слесара.

Хамхоев Мусе Хьусена — болхлочоа.

Цагиев Хьамид Магомедовича — шофера.

Шабаев Мовлад Хамидовича — шофера.

Грозненски политехнически техникуме гIолла:

Дорофеева Людмила Владимировнана — хьехархочоа.

Къилбаседа-Кавказски промышленни района гуччахьара газоаш мехкдаьттан кIеман ца хилийтарах уж соцадеш йолча Грозненски военизированни отряде гIолла:

Шалимов Леонид Владимировича — респираторщика.

№ 8 йолча городски больнице гIолла:

Антоневич Екатерина Васильевнана — лоре.

Беседина Антонина Игнатьевнана — пенсионеркана.

Васильева Ульяна Максимовнана — пенсионеркана.

Дешко Лидия Петровнана — йоккхагIйолча медсестрана.

Карпова Феодосия Ивановнана — пенсионеркана.

Литвиненко Антонина Севостьяновнана — керттерча медсестрана.

Левашова Евдокия Илларионовнана — пенсионеркана.

Пузанова Надежда Амбросовнана — пенсионеркана.

Павлова Мария Сергеевнана — пенсионеркана.

Шкуренко Евдокия Федоровнана — пенсионеркана.

«Чечингсельстрой» тресте гIолла:

Доль Иван Михайловича — йоккхагIйолча инженера.

Мещерякова Нина Павловнана — инженера.

Павельева Вера Георгиевнана — экономиста.

Грозненски опытно - мелиоративни станце гIолла:

Аначенко Анастасия Степановнана — йоккхагIйолча бухгалтера.

Булычева Вера Иосифовнана — бухгалтера.

Баскакова Варвара Ильиничнана — кочегара.

Васева Ирина Сергеевнана — хьахочоа.

Исраилов Юнус Исраиловича — пенсионера.

Магомадова Совдата — болхлочоа.

Новикова Екатерина Ильиничнана — пастеризатора.

Ожегова Мария Егоровнана — болхлочоа.

Русалова Галина Ильиничнана — пенсионеркана.

Сулейманова Езиви Висултановнана — болхлочоа.

Хачирова Софья Павловнана — пенсионеркана.

Щетинкина Анна Степановнана — хьахочоа.

«Старогрознефть» НГДУ болхлой Iалашон отделе гIолла:

Иванова Ирина Васильевнана — кассира.

Круводерова Пелагея Ивановнана — повара.

Косарева Анна Александровнана — повара.

Кучеренко Александра Моисеевнана — йоккхагIйолча продовеца.

Подставкина Екатерина Степановнана — йоккхагIйолча продавеца.

Санникова Надежда Даниловнана — пенсионеркана.

Сухарева Лидия Ивановнана — продавеца.

Уэклеевская Любовь Никитичнана — йоккхагIйолча продавеца.

Черных Александра Григорьевнана — йоккхагIйолча продавеца.

Шашкина Матрена Варфоломеевнана — йоккхагIйолча продовеца.

«Южпищеавтоматика» треста Грозненски СМУ гIолла:

Бобылев Тимофей Ивановича — кузнеца.

Кремлинский Петр Михайловича — газосварщика.

Климашкин Владимир Васильевича — слесара.

Тюрина Ольга Михайловнана — экономиста.

Чабан Тимофей Григорьевича — слесара.

№ 7 йолча треста Грозненски МУС автобазе гIолла:

Зубова СаIида — электросварщика.

Куркин Петр Михайловича — шофера.

Ткачева Александра Христофоровнана — грузчика.

Нохч - ГIалгIай роспотребсоюза универсальни торгови базе гIолла:

Лифанцева Евдокия Михайловна — пенсионеркана.

«Чечингсельстрой» треста дьяжбетонни конструкцей заводе гIолла:

Пишерская Людмила Максимовнана — уборщицана.

Филимонова Евдокия Николаевнана — крана машиниста.

Фомичев Александр Дмитриевича — формовщика.

«Грознефть» объединене технологически транспорта Грозненски управлене гIолла:

Лесных Иван Арефьевича пенсионера.

«Грознефть» объединене тампонажни конторе гIолла:

Галкин Алексей Алексеевича — моториста.

Рудик Михаил Савельевича — инженера.

«Грознефтегеофизика» треста Грозненски промыслово - геофизически конторе гIолла:

Сударикова Антонина Никифоровнана — пенсионеркана.

Клачек Александра Кузьминичнана — пенсионеркана.

«Чеченингушснабсбыт» объединене гIолла:

Бондарев Николай Георгиевича — слесара.

Ветошкина Ида Васильевнана — йоккхагIйолча бухгалтера.

Лобанцева Раиса Матвеевнана — йоккхагIйолча бухгалтера.

«Ростекстильторг» Нохч - ГIалгIай республикански торгови базе гIолла:

Бочков Василий Васильевича — склада заведующега.

Емельянцева Галина Иосифовнана — пенсионеркана.

Промникова Ольга Даниловнана — пенсионеркана.

Матвеюк Феоктиста Ивановнана — пенсионеркана.

Полотнина Евгения Дмитриевнана — комплектовщицана.

Тройникова Мария Семеновнана — пенсионеркана.

Теслл Тамара Ивановнана — пенсионеркана.

Эсембаева Тамара Мухтаровнана — пенсионеркана.

«Терек» яхача Нохч-ГIалгIай производственни мебельни дахчах хIамаш еча объединене гIолла:

Гнедаш Антон Захаровича — пенсионера.

Мамадова Зоя Дмитриевнана — болхлочоа.

Павлова Евгения Михайловнана — приемщицана.

Светкина Нина Васильевнана — пенсионеркана.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1980 шу 18 июнь.

ДОЗЗОЛ ДЕХЬАРА

Кхоана — монгольски, халкъа къаман цIей

ОБЪЕКТИВЕ — МОНГОЛИ

59 шу хьалха — 1921 шера 11 июле революци кот а йоалаш чакхбьлар монгольски араташа чурчен арахьарчен мостагIашта духьала, халкъа Iьдали паргIатон бахьан долаш дуккхача хана лоаттабаь къоесам. Кортамукъален болама цIеро чIоагIбаь, сийлахь-бокхача Октябра идеяшца кийчбенна болча Монголе дикагIйолча къонгашен мехкарашен вIашагIъеллар халкъа - революционни парти — дерригача халкъа денале авангард.

59 шера халкъа Монголе хьабенаб кхьча хьалаIкха бIаь шерашка бахьарг боаца исторически никъ. Цхьан хана тIехьабеса хиннача феодальни мехках сiэха дегIабоагIаш даймехка промышленность, кооперированни юртбоахама - производство, тоалуш латта къамни культуреи искусствои йолаш йола социалистически пачхьалкхе хьахиннай.

Монгольски халкъо эггара хьалхарчарца шоай опытах пайда а эцаш Iалахьмате дика хьахьекхар хьалха тIехьадиса хиина мехкаш капиталистически стади а йоацаш социализмага дала таьрлу яха В. И. Ленина хьехам кийса хилар.

Хувцалуш яц МНРП-еи Монгольски пачхьалкхени машар бозаш йола арахьара политика. Цо Iалашду дуккха халкъашта юкъерча арене МНР доакха сий дайталга.

Социализм хьалхьра шуй Iалахьмате доккхий толамаш Монгольски къахьегамхоша дуьза а доагIаш дуьа Советий мехкаца, кхьча бежарашца долча социализма мехкашца. ЧIоагIлуш доагIача традиционни доттагIалахи вIаха цхьана гIуланхоа леладарахи.

СУРТА ТIА: Мира проспект — Улан-Батора, республика столица, керттера магистраль.

К. БОЛДОХОНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ЗАМЕТКАШ

МОНОПОЛЕШИ МЕХКДАЬТТА МАХИ

Дукха ха йоацаш Алжире хиннача мехкдаьттана экспорт еча мехкий Организаце (ОПЕК) аргIанарча конференце цIаькха а тIаззар шерарча дунен общественноста теркам хIаизарча хахарча эггара актуальнегIа йолча проблемаех цхьаннена — дунен мехкдаьтта рынке маьхаш уттара проблемана. Из кхетадеш а да: мехкдаьтта, баррела (159 литр) экспортни мах цхьан доллара боараме бенна а лох е лакх бехча, тахан капитала дуненна тIа импортерий «мехкдаьтта чот» башха дукхагIа-кIезигагIа доацаш 12 миллиард доллара, цу даькъе Малхбоалех Европанеи Японени — 7 миллиардага гIортташ лахкъю е лохъю.

70-гIа шераш доладеннача хана а тIехьа мехкдаьтта официальни импортни мах баррелах юкъера лаьрхIача 2—4 доллар долаш бар. Малхбузехьарча монополеша хьалловцаш хиннача цу хьало Iалашдора ОПЕК мехкашкара доагIача мехкдаьтто лу цIена пайда 80 процентага кхоачабе. Цунца цхьана Малхбоале энергеца Iалашъяра гIулакх сов чIоагIа мехкдаьттах тийша хила дезача даьккхар цо. цунца цхьана 1973 шу чакхдоаллаш йолаенна энергетически кризис кийч а еш. Кризисо йохайир цахьа мехкдаьтта доаллача моттигашта боарам бовщаш эксплуатаци дра кIийлеи тIа лаьтта мехкдаьтта неоколониализм. Шоай мехкдаьтта доаллача керттерча моттигашта национализаци ярцеи 1974 шера дена баррелах 12—14 доллар долаш шоай мехкдаьттах официальни мах оттабаркен. ОПЕК пачхьалкхенай вIаштIехьдаьлар шоай мехкдаьтто луча пайда керттера дакъа шоашка кхачийта. Цу тайпара 70-гIа шераш декъадена ха керттердар капиталистически экономика мехкдаьтта бердача маьхашка йихкар а долаш чакхъялар.

Амма цул тIехьагIа а кхы а чIоагIа деденнад «Iаьржа дошув», къаьстта а 1979—1980 шерашка. ОПЕК алжирски конференци хиале хьалхагIа 30 долларга кхаччар мехкдаьтта юкъера официальни мах. ХIаьта хIанз конференце доакъошхоша решения тIакийцай баррелах 32 долларга кхоачаш из лакхболба аьнна.

Доазув дий-те цу тенденце? США конгресса бюджетни комиссена хетачох, 1985 шу тIакхоачаш мехкдаьтта баррела мах 50 доллараи тIехбала мегаш ба. ХIаьта мехкдаьтта тIа-тIа чIоагIагIа дездаларга дугаш йола пиз бола факторан дIаIлаца йолча хана из бокъонца хила таллуш а да.

Царех цаI — малхбузехьара деррига валюташ, цу даькъе мехкдаьттах тела керттера валюта лоархIа американски доллара дайдеш йола Малхбузехьа цахаддаш латта инфляци. 1974 шу чакхдаьначул тIехьагIа кхоалагIа дакъа совгIа дайденнад США доллар. 1974 шерарча доллара лаьрхIача мехкдаьтта хIаьзара юкъера мах баррелах 30 доллар а доацаш, 22 доллар гаргга хургбар. Малхбузехьарча инфляце тата дикакалца йолча хана, шоай долларови доходаш лох ца алийтара малхбузехьара валюте дай ме лу, мехкдаьтта маьхаш лакхле деза хургда ОПЕК мехкаш. Цу тайпара безам чIоагIагIа хул тIеххьарча шин шера шоаза хIана сиплаш аьнна лакхъеннача а шера 10—12 процентага кхоачача а инфляце темпаш лакхагIа ме хул.

ШоллагIа бахьан — малхбузехьарча монополеша шоаш ОПЕК мехкаш а юкъедоагIача дегIаухача пачхьалкхенашта лоаттадеча ерригача продукце маьхаш лахдаш лакхдеш хилар. ООН статистиках, хьалхе лелаеча капиталистически пачхьалкхений машиностроене продукце экспортни маьхий индекс 1974 шу чакхдаьннач тIехьагIа цкъан ахазен совгIа лакхъеннай. Алжира президента Шадли Бенджедида ОПЕК мехкий конференце доакъошхой теркам къаьстта тIаззар ниттa мехкдаьтта доаккхача мехкаша малхбузехьарча мехкашнара ийдеча вIина маьхаш а чIоагIа лакхдения хилара. Масала, 1972 шера тонна кIа эца йиш яр 60—80 долларах, хIаьта 1979 шу чакхдоаллаш цунах тела дийзар 200 совгIа доллар.

КхоалагIа бахьан латт ОПЕК мехкашкарча мехкдаьтта мах хIанз укх сахьате цуи метта дIаухийта кIоаргача забоишкара боаха динагIа бола кIоар. Малхбузехьа геттара дукххача мехкдаьтта доаллача сланцехи кIорахи доахка коачен газа тайпарен доагор саннача хIамайчул дукха а лохагIа а хиларах. Технологи хIанзарча ханарча боараме йолаш, тонапара Iалам лорадарга дIадодар а лаьрхIача, хьайоакхача цар хIара тоннага дIадодар 50 долларга кхоачаш да, тахан ОПЕК мехкашкарча мехкдаьтта тоннага долачул 70 процент дукхагIа. ХетаргагIа, цунца дувзадешa хила мегаш да яхьа лоархIаме хIама — малхбузехьарча мехкаша шоай доагора - энергетически базана инвестицеш сов юхагIертаеш хиларн доазол дехьара кхухьа мехкдаьтта тIа-тIа совдоахаш хилари. Дукхьал соалка цхьан шера США-и Малхбузен Европо, Японе бийдача мехкдаьтта импорт 30 миллион тонн, е дукха хIама на эшаш кхо процент алсамъяьккхар. Хетаргахьа, цунца дувзадена да капиталистически мехкаш кхоана из ахы а дездалехьа из хулла дукхагIа мехкдаьтта эца гIерташ хилар. Иштта, США дагалйоца я 1986 шу тIакхачалехьа къулбехьарча штаташкарча тух даьхача моттигашка 140 миллион тонн гаргга импортни мехкдаьтта чухеца. Алжире ОПЕК мехкаша цIаьхха а чIоагIагIа раьза доацаш дийцар мехкдаьтта монополеш — даьттах кIалхарча хранилищай дай спекуляцеца бIаьхий бара пайда эца йиш йола цу тайпара залесаш в гIерташ хиларах. Цудукъа да. Ирана мехкдаьтта министра Мохифара хоам баьча тайпара, ОПЕК мехкаша дийнахьан бусси хьадоаккхаш дола деррига мехкдаьтта доаккхаш хиннача 28 миллионагара 26,5 миллион баррелага кхоачашдеш кIеэнгдолда аьнна решени тIаззар.

Спекулянташ ОПЕК мехкашкарча мехкдаьттах таккхане а шоай гIуланкашта пайда эца гIерташ хилар я мехкдаьтта мах тIабетташ йола кхы цхьаькха фактор. Спекулянташта дола идеальни хьалаш хьадаьд кхитта Вашингтоно Персидски залива районе лоаттабеча кхоххамо а. Дукха мехкаш бокъонца кхераденна да цу районе тIема конфликт эккхар а цигара шоашка кхоача мехкдаьтта сацара а. Мехкдаьтта монополеш, керттерча даькъе арахьарча рынке Гаргарча Малхбоален мехкдаьтта шоай бе доалла американски яраш, цу ситуацех пайда эца йоленнай ОПЕК мехкаша дахача шера дукхагIа йолча юкъа шоай мехкдаьтта маьхаш 18-кагара 25 долларга кхоачача боараж тIа лоаттадаьча хана американски монополеша 40—45 доллар баррелах а доахаш малхбузеневропейски мехкашкен Японеген юхадоххар мехкдаьтта. ОПЕК мехкаш шоай официальни маьхаш 32 долларга кхоачаш лакхдарах йола решени тIаззара бахьан лар мехкдаьтта дай американски монополей спекулятивни махинацей бала ма могга готъе лаьрхIа хиина хилара. ТIеххьара барий, цар отчеташка хьежача, кхийнад дахача шера дужех йоккха чIегнлг яккха, доазол дехьарча мехкдаьттаца лелаьича операцеех бола шоай цIена пайда шоаза гаргга лаккх а беш, вешта аьлча, 3,5 миллиард долларга а кхоачабеш. ДукхагIа бола пайда малхбузеневропейски а японени а импортерий чотах хиннаб.

Буржуазни пропаганда ОПЕК мехкий политиках аьлзит дувцаш я, тIайоагIача хIамаьна «сутара» а ба малхбузехьарчар экономика хIалакье гIерташ а ба яхаш кхайка а деш. Малхбузехьа ниisъеннача энергетически халонашта бокъонца бехке яр аз я уж халонаш дегIаухача мехкий чотагIа яьха ца Iеш, «ина барий бокъонагIа» США монополеша из дечие бесса, дегIаенача капитализма зонерча шоай конкурентий чотагIа а дIаяха гIерташ йола йоккха капитал.

Борис РАЧКОВ.
(АПН).

ДIадийнар дахьаргда чу а

МагIалбика районе ялат чуэца болабеннаб. Ахархошта эггара бехктонхаметIа а яхыметтел хозагIа а хета ха я хьукъам чубакъа ха.

Оалаш да: дийнар дахьаргда чу а. Уж дешаш дагахь ... ахьаравалла. Гураханъ ялат дIадуьна хана дIатессача фун динална ... чубахъарболла хьукъам а. 1980 шера чуьба бездача хьукъамана лахьрха цхьадолча боахаминна гураханъ, дIадийна фу тIадалара боарам 71 процент болаш кондициин доаццаш дар. Цу тайпана дар дIадийнача фух 2,6 процент. Цудукъа хьатIадьнна ялат нийлха да.

Цхьадолча боахаминаш районе кондиционни доацадар меттел вIалла миштад хьажанза дола фу а дуьш, Царна юкъе я миштад хьажанзи кондиционни доаццаш фу дIадуьш ... хеза йола С. Х. Хамхоев директор Н. О. Дзагиев керттера агрономи вола «Луч» яха комсий совхоз. Цу боахамо шерагара шерага дув миштад хьажанза а кондиционни доаца а фу, къаьстта бIаьстя юв культурш ювча хана. Массала 1979 шера цу боахамо дIадийра 65 центнер кондиционни доаца фу. ХIанта гураха цу боахамо дIабийна 83 центнер мукх вIалла миштаб а да хоаш бар.

Семенной инспекце районна лахкарча оринашка докладнойш язду цу хьакъехьа, инспектора я фу дIадебоккъ а ца луш, совхоза директорага докладной яздир. Амма уж докладнойш теркал даьзар, карантинни инспекце доацаш гIод хетар мера яхь хIама цо дешдIадалар из гIулакх. Цу тайпа я 1979 шера ... фун цхьа центнер ... «Луч» яхача комсий совхозе 1980 шера ... деррига кондиционни доацаца фу 41 центнер дар, цунах 30 центнер карантинни сорилк йоаллаш а долаш. Семенной инспекце я информаци, яздаь докладнойш, «Ленинское знамя» яхача районни газета выступлени теркал а янзар совхоза директоро ... С. Х. Хамхоева.

«Луч» яхача комсий совхоза хьоахамигIа карантинни сорилк йоалла 10 центнер гIа 10 центнер миштад а я хьожаш дола судавка ... дIадийра керттера агроном К. А. Балаев волча «Ахкичуртский» совхозо. ДIабе кийчбаь 100 центнер кондиционни бац аьна цийра хоам бач М. Горьки цIи лелаеча комсий совхоза директор Кулг а теса дIавалар кх, хьатIабалара боарам хахьа хилча цунах сорилк ялла хьусане а дац дахьа. ТIададарга диллача кондиционни доаца а карантинни бус йоалла а фу дIабир керттера агроном Х. С. Янгулбаев вола «Ачалуки» яхача комсий совхоз.

Цу тайпара массалаш дукхха доаладе йиш я. Из хIанад аьлча, из да боахамий керттера агрономаш хаиннахьа дIаде фу дIаоттадара оарцагIа боллаш ца хилар, дIаде деза фу дIаоттадара а из лакха кондици йолаш хилийтара а даьккъа шоай бехктонхам цар ехета ца бар ... «Чернигинский» объединений вIалла теркаддах а яц ... дIадуьва хоачача дIадур фу мушталал яха доц.

Тха районе дIадуьна фух нийсса их ридоной да. Сортовой фуьн Iаланна а ... «Безостая-1» яха культура ... пайда цар хаа.

Цу культурай фу дерадохь, мукь, кен, яхьярна ... культурай фу нердадахьккахаш 1966 шера дени.

Сортовой фу а кондиционни дий, атт шу совгIча хана дIадуьш дар массови репродукци доза фу да. Комсаш лелаеча специализаци е йолаеча дена фуьнен фу леладарен гIулакха эггара тIехьа я районе. ХьатIа къабчаа районна а республикехьа а балхахойша фу леладара гIулакх тоадара деша уйлае еза хаъ?

Во латт районе ялат цIендеча машенний гIулакх. Цхьадолча боахамашка цIендеш ... а ц ОС-4,5 е СМ-4 яхарш санна йола ялат цIенду машенаш. ДIадувча ялатах моллит ... машенаш йолаш дола бохамаш а ахалел вIеэегIа да районе.

ЧIоагIа теркам тIабахийта беза хетта районе сортовой районированни фу Iалашадара гIулакх тоадара деша а балхахоша фуьн участкашта мукъагIа.

Теша беза ба са фу леладеттен фуна гIулакх тоадургхилара а республика балхахоша гIо дергалара а.

Н. ПРИТЬМОВА,
Малгобекски районни семенной инспекцен на...

нах кийчъяьй, наькъа лелара кхерамалеи эттара нердагӀа йола-правилаш йовзийталеи водителашта информаци телалеи Ӏалашдаьд. Брестера Москве кхаччалца йолча участке 44 автопавильон хьалгьяьй, транспорт лоаттае 11 моттиг кийчъяьй. Технически обслуживание станцеш, наькъашкара комплексаш, дукхача хоачен памятники моттигашка галаӀара площадкаш вӀашагӀъехкай.

Бе боагӀача тайпара мах бу водителаша СССР Малхбузехьарча доазонгара олимпийски столице бодача магистралерча паргӀатоний. ДукхагӀча дакъе бинъ мутӀарагӀа лела укказа транспорт. Трассе латт дикагӀа бӀарг кхетаргболча оттаьь знакаш, районийн областийн доазонаш хьахьокхаш йола типови указателаш, нах бахача моттигашка гӀолла тӀехвалара схемаш кхы дукхаъ а эшаш йола информаци. Никъ чанхбувла нах бахача моттигашка гӀолла, пхорагӀа нах тӀехбувла моттигаш тоаль я. Цу деррингнеша торо хулийт транспорт автомобильни трассе гӀолла сиха а кхерам боацаш а лелийта. Наькъа лелара кхерамзлен бокъонаш лорайтара сихха транспорт лелача магистралаяга бӀарг локхаш я алхха ГАИ лаьттара посташ хиина па Ӏеш, автомобильни инспекце патрульни вертолеташ а.

СУРТАШ ТӀА: 1. Московски Олимпиаде боагӀача доазол арахьарча хьаьщашта накъаенай Брест, тух-сискал а дахьаш.

2. Хьаьщашка моаршал хоатташ я олимпийски Чайтоанг.

Э. КОБЯКЕН.

В. Уя ДА-СИНЕИ суртыш.

ТАСС фотохроника.

Олимпиаде вуга никъ

Хова Олимпийски Чайтонг «Яха енай» Брест — Москва яхача сихха автомобилаш лелача трассе. ХӀара денна цунна уллув гӀолла дукха тӀехъювл кхыча пачхалхаллехений номераш тӀалатта машинаш.

Олимпийски трассе лелача автомобилисташтеи туристаштеи наькъа леларашта эшаш йола дукха паргӀато...

СПОРТ

Хьалхара ши ловзар

Украинерча Никополь яхача городе дӀайолаенний СССР юрташкарча шоай лоӀамеча спортивни общества футбольни командашца «Колосок» яхача клуба приз яккхара яхаш.

Вай хьалхагӀа яз ма дарра, цига дакъа доацаш я Грозненски районера эӀамагӀа болча футболистий команда. Цу яхье ши ловзар хиннад вай меккахой. Иштта, уж вӀашагӀ-хтийтар Молдаверчеи Украинерчеи шоай хаярхой командашца. Молдавера команда наӀарашка 9 бургаш чу а теха. хӀаьта шоай наӀарашка пхьа бургаш чу ца йоалийташ котбаьлар Нохч-ГӀалгӀайчен викалаш. Цхьабакъда. Украинерча футболисташца ловзаш аьттув балазар цар. Укхаза счет 0:2 йолаш йӀшар вай меккахой.

Хьалха ба Гудермесцаш

«Спартак» яхача ший лоӀамеча спортивни общества кулг-кара деча ловзарий стадионе дӀакхош я «Спартакиада» Нохч-ГӀалгӀай республиканска совета спартакиада заьчетах йола производственни коллективай волейболах ловзаш йолча кхалхьта командашта юкъе хьалхара моттиг яккхара яхаш. Цига дакъа лоацаш я 13 команда. ХӀанзарчоа хьалхарча кхаъ моттиге я Гудермесерча «Мединструмент» яхача заводе, Грозненски универмагеи, республиканска больницаш командаш.

Декхараш кхоачашдаьд

Къилбседа-Кавказан машинаьдкъа Грозненски отделенерча «Локомотив» яхача ДСО районни совета Москве хьаделлача XXII-ча Олимпийски ловзарашта КПСС XXVI съездан даха ма доагӀара иакъадахара сийна ханал хьалха кхоачашдаьд лакха разрядаш йола спортсменаш кийчбе кьина укх шера тӀаийна хинна социалистически декхараш. Цо кийчваьв шинъ спорта мастер, 13 спорта мастера тӀа кандидат, 32 хьалхарча разрида спортсмен.

А. БЕК.

АГИТПОЕЗД—КХАШКА

Укх шера ялаташ дика кхедаьд вай республикерча ахархоша. ХӀанз дукхача районашка чуэцаш латт уж. Ялат чуэца доладеннача хьалхарча деношка дезз юрта боахама къахьегамхой болча хьоашалгӀа е яха цар культурни хьашташ кхоачашдеш я районий а республиканска агитпоездаш. Цу гӀуллакха юкъе дика дакъа лоац Нохч-ГӀалгӀай АССР культура министерства республиканска Ӏилма - методически центро а. Иштта, укх деношка наькъа яхийтай цар цхьа агитпоезд. Цунна юкъе и автоклуб, изобразительни искусствай музея балхахо «Вайнах» яхача Нохч-ГӀалгӀай пачхаьалкхен халхара ансамбла солисташ, художественни самодеятельноста доакъашхой, кхыбола культура балхахой.

Грозненски, Гудермесски, Сунженски, Наурски, Надтеречни, Шелковской, Шалински, кхыйолча районашка кӀи-марс чакхбоаккхаш боахкача ахархой самукъадоах цар саькъердамеча концерташа арахец «Молнеш», «Къахьегама листокаш», Ӏалашду кхыдола культурни хьашташ.

Тахан наькъа арайоал РНМЦ-а шоллагӀа агитпоезд. Цо а кхоачашдерга республика районашка ялат чуэцаш боахкача ахархой культурни хьашташ.

ЛОРА ХЬЕХАМАШ

БОТУЛИЗМ—КХАЧАНГАРА ХУЛАШ ЙОЛА ЧӀОАГӀА ХАЛА ОТРАВЛЕНИ

Вай мехка цӀагӀа консервироваш елга укх тӀехкьарча шерашка чӀоагӀа даьржад. Консервировани ерь долча баьцадаараша, сомо дукха ха йоаккх керде долаш санна а чам па бовш а. Цхьабакъда, харцахъа кийчъяьчеи дӀаоттаь харцахьа лоаттаечеи консерваша йиача хьлагӀа дола цкъаза де я тарлуш дола лазар — ботулизм тохаш хул. Из лазар хьоадеш йола микроб — ботулинус яха палочка Ӏаламца (лаьттаца, ве-мийца, арарча хишца) шерра яьржа я. Аьттув боацаш долча хьалашка спораш ю микробо, вешта аьлча, тӀагӀолла пордув лоацалу цуна. Спораша шераш даха тарлу лаьттанца яхаш. бетташ — кхачан продукташ тӀа яхаш. ЧӀоагӀа са долаш хӀамаш я уж. кӀерж йоахача, берхӀала йохкача, марлинован ечв, копчени еча хана а йовц уж. Спораш саго кхераме яц. хӀана аьлча, уж ебаш токсин хьаькъастац царех. Цхьабакъда, аьттув болаш долча хьалашка спорашка хьаара а яьлле еба а лазар тохаш йола токсин хьае а йолалу микроб. Ботулинуса токсин довзаш долча бактериальни дохьажашта юкъе эггара чӀоагӀагӀа яр я.

Ботулизм яха лазар кхетара эггара хьалхара белгалонаш я: дегӀа пхьидаш цӀаьхха мелъялар, баге йокъъялар, бӀарга са талхар (бӀаргашка шолха сурташ уттар, бовл еттар, бӀаргашта хьалхашка цхарал уттар), корта лазар. Цу лазарах цамогаш хиннача цхьабарий че лазалуйта. Ӏеттале тарлу, температура дукхагӀа йолча хана лакхлуш хилац.

Уж белгалонаш гучаьлча, цу сахьате лор веха веза. Укхо больнице Ӏо а яьлла ботулизмана дукьалара сыворотка ший ханнахьа чуетта, из верз. хӀана аьлча, сыворотко ехк ботулистически токсин, зулам де ния кхойчаргбоацача йоакх из. Буаш юхебиса кхачеи Ӏеттора лор хьакхачалца дӀакхосса мегаргдац, хӀана аьлча, цар новкъостал дерга лора цамогаш хилара бахьан хьегучадаьккхеи вокх дезалкхошка лазар дӀадаргдоаца гӀулакх дец.

Ботулинус яха микроб еваш кислород доацача мара. Кхачан продукташка цу тайпара хьалаш хул цунна консервировани еча хана. баьцаш айххийта дӀакъовлача хана цар чу фо чудодац ца хилча. Микроби цун спораши сома, баьцадаараштa, жӀале вусналаште, кхачан хьъча продукташта тӀаювша тарлу царел баллийсача топпарна е дема-ца, арарча хишкара а, нагахьа санна цу хица продукташ с пхегӀаш йилаале.

ЦӀагӀа баьцадаараштa, сома консервировани еш болча наха ха деза, автоклавашка 120 градусал лохагӀа йоацаш температура хилча мара ботулинуса палочкай спораш йовш ца хулга. ЦӀагӀарча хьалашка иззал лакхьюлургьяц температура. цудухьа чӀоагӀа лоархӀаме да цӀагӀа консервировани еча хана санитарни правилаш чӀоагӀа лелаяри уксусни эсенци ца тохаш ца дитари. хӀаьта нагахьа санна баьцадаараш, сом айхха дӀа къайлача пхьегӀа чу лоаттадергдолаш-хуле, из тоха деза 1 литр берхӀана лоархӀаш хӀама дув 1 Ӏаг эсенци а долаш.

Консервироване эггара аттагӀеи молагӀчувга а кхоачашъюлургйолаш йола способ — марилловани яр, берхӀала йохкар. Баьцадаараш, сом кердеи цхьаннахьа а сахкат доацаш хилл деза, Ӏочудокха доладалехьа шийлача моттиге доаладе деза уж.

1 килограмм пареашта маринована еча хана 2 цела столови уксус тоха деза. 1 килограмм комсашта е хьачашта — 1 цела. Маринована яьи берхӀала ехкан хӀамаш бустаргашка, педашка лоаттае мегаргья.

ЦӀагӀара консерваш кийтъечеи дӀаоттаяь лоаттаечен хана е правилаш кхоачашъянза яргьяц:

консервировани дӀайолаяле хьалхагӀа дика саца а тохаш дилаяза дергдац кулгаш. Нагахьа санна кулгаш тӀа хоададаь а доагадаь а дальина вӀомаргаш, надкъара бӀелгеш делк кулгашта битташ хьаярчаде, пелгаш тӀа бетташ е кулгахйоахкоргаш йохьа еза; консервировани яра хьа харжа деза кердеи сакхат доацаши дола баьцадаараш, сом. ХьалхагӀа топпари дома дӀа а баьккха геттара дика цӀенде деза баьцадаараш, сом, цул тӀехьагӀа дика массехказа цӀеначa мелала хица дила деза; берхӀала йохкаша маринован еши йола хӀамаш тоьал кислота а долаш кийтъе сан; компоташ малале хьалхагӀа айххийта дӀакъайлача пхьегӀа чура аь чу дотта деза, тӀаккха кхехкадеш 10 минут аккхийта а еза. Иштта дӀадоахкх компоташца ботулизма палочка кийсъелча хьахийла тарлуш дола дохьаж; цӀагӀа хьаль консерваш шийлача лоаттае еза. 10 градусал лакхагӀа температура а йоацаш; нагахьа санна айххийтта дӀакъайлача контервашта тӀадоахьа аьлкх ногӀараш дийста хуле, цу тайпара консерваш ца мегаргьяц.

Лакхе йийна правилаш оаш кхоачашйой лорадергда шу ботулизма лазарах.

Р. АРАКЕЛОВ,
Республиканска санитарни просвещене ЦӀен инструктор.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

КАГИРХОЙИ МЕХКАРИЙИ!

№ 4 йолча Грозненска профессионально - технически училище 1980—1981 дешара шера дешархой дела дӀачуэцаш

ДӀАХОЙТ

8—10 класс чакхъяьккхараш.

Дешара ха 1—3 шу.

Укх професех:

1. Мехкадьттеи газаи йоаккхача спиннингашта эксплуатационни разведочни бурув тохача бурильщика гӀонча.
2. Буровойшта гӀулакх деш вола электромонтер.
3. Электрогазосварщик.
4. Слесарь-авторемонтник.
5. Химически анализа лаборант.
6. Топограф-геодезист.
7. Плиточник-отделочник - штукатур.

Училище кийчъю «Грознефть» объединенена кадараш. Деша богӀача хана дешархой Ӏалашбу мах боацаш обмундированенца, кхачанца, учебникашца, общежитеца. Производственни практика йолча хана дешархошта шоай специальностагӀа доагӀача юкъарчо алапех 33 процент кара дӀатед. Училище деша вагӀаш яьккха ха къахьегама стажаца дӀадоархӀ. Дешар хьехаш ба юкъера технически лакхера образовани йола мастераш. Училища кхо курс чакхъяьккха а йистебоалащ дӀалуш йола экзаменаш толаме дӀаенна е болча кагирхошта юкъера образовани яьккхарах йола аттестати профессегӀа разряд енна йола аттестата дӀалу. Училища чакхъяьккхараш шоай специальностагӀа городе Грозне болх ба дӀахьошабу.

Училище деша отта безам болчар училища директора цӀерагӀа хьачудала деза ер документаш:

Заявлени.

Образовани хьаьъехьара тешал е аттестат,

вахача моттигера справка,

ваьча ханах йола тешал е паспорт,

3х4 размер 6 фотокарточка.

Документаш хьачуийу хӀаро денна Ӏуйрийна 8 сахьат даьлча денз 16 сахьат даллалца.

Занятеш дӀайолалу 1980 шера 1 сентябре.

Хьамсара доттагӀий! Тха училище деша отта!

Из чакхъяьккхачул тӀехьагӀа оашош хержача специальностагӀа йоккха говзал йола болхлой курге шоах. хӀаьта юкъера образовани а хургьи шун.

Училища адрес: г. Грозный, 364029. 12 участок, ГПТУ-4. Автобусаш № 13, 24, 25, трамвай № 5, «12 участок» яхача уж соцача кхаччалца.

ТЕЛЕВИДЕНИ

10 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА.

8.00 — «Хьа».
8.40 — Ӏуйренйоа гимнастика.
9.05 — «Жак Оффенбах» яха телевизионни дукхача серийни художественни фильм. «Господин Шуфлери» яха шоллагӀа сери.
10.00 — «Мичад шо, зурначаш!»
10.30 — Ленинградски пачхалкхан филармоне академически симфонически оркестро кхоачашъю Глинка произведенеш. Дирижер — РСФСР халкъа артист Дмитриев. Йистеяьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Махк» телевизионни студей «ДоттагӀаеи горизонташ» яхача а «Йайт кхадераш» яхача а документальни фильмай программа.
15.20 — «Жар-мораж» яхача телевизионни дукхача серийни художественни фильма премьера. (Болгари) Хьалхара а шоллагӀа а сереш.
16.15 — «Эрсий хьамаьда».
16.45 — «Арфа еа». Фильм-концерт.
16.55 — Эттара чӀоагӀагӀа бола зуди шахматисташ.
17.40 — Латве Советски Ӏальда махатто 40 шу дизарга. Документальни фильма программа.
18.05 — «Аз а доттагӀий хьона из лале» яхача фильма концерта премьера.
19.03 — «Тахан дуне тӀа».
19.00 — «Из хьартамуеъ» дуне яхача документальни фильма премьера.
20.10 — «Жак Оффенбах» яхача телевизионни дукхача серийни художественни фильма премьера. «Сийдаьь-йоаха герцогиня» яха кхоалагӀа сери.
21.00 — «Хьа».
21.35 — «Пхи гӀоз» Олимпийски ловзарий Дукъа а Европа а чемпионаш йолча Советски спортсменаша вӀашагӀхьеттар. Йистеяьлча — «Тахан дуне тӀа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА.

18.00 — Телевьямархой письмошта юкъагӀаш хола гӀулакхаш дьа.
18.10 — Киножурнал.
19.10 — Кинохроника.
19.20 — «Нохч-ГӀалгӀайче гӀолла».
19.40 — «Халкъа депутатий Советашкара (нохчий меттала).
20.00 — «Хьуна» юкъера мехкаш майдаъ. Документальни фильм.
19.10 — «Объективно бехк бу».
19.25 — Фильм-концерт.
20.00 — «Бийса кхылъаьа хийла шун бераш».
20.15 — «Ӏилман-популярни фильмай программа».
20.55 — Шопен, номер 1-гӀа концерт.
21.40 — «Август бутт» яха художественни фильм.

9.05 — «Жак Оффенбах» яха телевизионни дукхача серийни художественни фильм «Сийдаьь-йоаха герцогиня» яха кхоалагӀа сери.
9.55 — Мультфильмай программа.
10.25 — СибарегӀара халкъарий оркестро кхоачашъю Красноярски ансамбла концерт. Художественни вулгахо — СССР халкъа артист Поденко. Йистеяьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Монголе халкъа республике автале яьккхача Дениг. «Монгали тахан». Кинопрограмма.
15.35 — «Жар-мораж» яхача болхашта долча телевизионни дукхача серийни художественни фильма премьера. (Болгари) КхоалагӀа а доьалагӀа а сереш.
16.00 — Халкъа ашараш.
16.30 — «ДӀахьалха долоа хӀаьнаш».
17.15 — Литве Советски Ӏальда махатто 40 шу дизарга. «Вильнюс — Литовски ССР столица ю» яхача а «4 бӀаь шера хьоне» яхача а «Эрсий метта урок» яхача а документальни фильмай программа.
18.15 — «ДӀалоах Вильнюски квартетоа».
18.45 — «Тахан дуне тӀа».
19.00 — «Олимпийски юрта». Культурни центрера репортаж.
19.45 — «ЧӀорданаш» яхача телевизионни художественни фильма премьера.
21.00 — «Хьа».
21.35 — «Эрмитаж» Искусст суртанш. Доладуш къамаьл ду эрмитажа директора академика Пиотровски.
20.05 — «Тахан дуне тӀа».
22.00 — «Музыкальни марафон» яхача телевизионни фильма премьера.

II ПРОГРАММА.

16.05 — Литературни вӀашагӀахетар (нохчий меттала).
17.00 — Фильм-реклама.
17.25 — «Ленин. Ноох! шера Шелкайн» яха документальни фильм.
18.05 — «Нохч-ГӀалгӀайче гӀолла».
18.25 — А. Хамзоев. «Поэт-илланчи» (гӀалгӀай меттала).
18.50 — «Мехкадьтта а Ӏалам а». Ӏилман-популярни фильм.
19.00 — КПСС XXVI-ча съезда кхана не доагӀара ... Керда горизонташ».
19.10 — «БАМ-а юртара наькъахой». Ӏилман-популярни фильм.
19.30 — «Ялат-80». Ялат кхедерах болхаш сиха хиннад хи я.
20.00 — «Бийса хьаьлла хийла шун бераш».
20.15 — Теннисах йола дуне халкъашта юкъера яхь. Германе Федеративни Республикера передача.
21.00 — М. Кажлаева произведенешкара симфонически концерт.
21.10 — «Дошо хьалон» яха художественни фильм.

11 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА.

8.00 — «Хьа».
8.40 — «Ӏуйренйоа гимнастика».

РАДИО

10 ИЮЛЬ

6.40 — Юрт: гӀулакхаш а дехараш а (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Ашараш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа.
8.25 — Халкъа ашараш (гӀалгӀай меттала).
8.40 — «Барттайнача дезале» (нохчий меттала).
9.15 — Коллектив — спетзиа кхебара школа я. Беседа (нохчий меттала).
9.30 — Шедрич «КъазагӀа зоакъохьа» (эрсий меттала).
9.45 — Мехкадьттанай къахьегама ... Корр. (нохчий меттала).
17.10 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.11 — Радиоальманах ... концерт (эрсий меттала).
17.35 — КПСС XXVI-ча съезда наькъа ... (гӀалгӀай меттала).
17.50 — Ден тешах (эрсий меттала).
18.00 — Кендт хоамаш (эрсий, нохчий гӀалгӀай меттала).
18.30 — Хоамаш.

9.15 — Декхарой а вӀашагӀхьоне ... Корр. (гӀалгӀай меттала).
9.30 — Доамаи дагӀехк динагӀа найда яиа. Корреспонденци (нохчий меттала).
9.45 — ДоттагӀий оалаш (эрсий меттала).
17.10 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.11 — Яхье ду найда. Корреспонденци (гӀалгӀай меттала).
17.25 — «Бохкой балар» яха радиогазета (нохчий меттала).
17.40 — Халкъа ашараш (гӀалгӀай меттала).
18.00 — Кегда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).
18.30 — Хоамаш.

11 ИЮЛЬ

6.40 — Юртара Ӏуйре (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленински никъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа.
8.25 — «Советашки наькъаш» яха радиожурнал (эрсий меттала).
8.45 — Керда наьи йӀадовзийтаргда (нохчий меттала).

Хоаттам

Тахан республике гӀолла Грозней хувцалуш мохкаш а йолаш. Йохчан а йоацаш малхбоалехьара секунде 3—8 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 25—30, Грозне 27—29 градус йохкал йолаш хилен тарлу.

Кхоана мохкаш а йолаш, цхьайолча хана догӀа а делхаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсан 15—20, дийнахьа 23—28 градус йохкал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Деша баха ловчар ТЕРКАМГА!

Грозненски мехкадьтта техникуме 1980—1981 дешара шера дийнахьарчеи заочни отделенешка

ДЕШАРХОИ ДӀАЧУЭЦИЛГА ДӀАККХАККАДУ укх специальностех:

1. Пайдане оахкалаш лохаш ю геофизически методаши пайдане оахкалаш долча моттигашка тохнамаш дари (алхха дийнахьарча отделене).
2. Мехкадьттаи газовни скважинашта эксплуатаци яр (дийнахьарчеи заочни отделенешка).
3. Мехкадьттаи газовни скважинашка бурув тохар (дийнахьарчеи заочни отделенешка).
4. ЦӀераш юлара духьалара техникеи кхерамзлен (алхха дийнахьарча отделене).
5. Мехкадьтта промысловй хими (алхха дийнахьарча отделене).

ДЕШАРА ХАНАШ

Дийнахьарча отделене — 8 класс яьккхарий — 3 шуи 6 бутти.

Заочни отделене — 8 класс яьккхарий — 5 шу.

Заочни отделене — 10 класс яьккхарий — 3 шу.

Техникуме деша боагӀарашкара заявленеш хьайю:

а) дийнахьарча отделене — 31 июле кхаччалца;

б) заочни отделене — 10 августа кхаччалца.

8 класс оценкаш «4», «5» йолаш чакхъяьккхараш экзаменаш йоацаш дӀачуэц.

Деша дӀачуэцаш дӀалуш йола экзаменаш хургья:

а) дийнахьарча отделене — 1 августа денз 20 августа кхаччалца;

б) заочни отделене — 13 августа денз 20 августа кхаччалца.

Деша боагӀараша дӀалла еза экзаменаш:

8 класс чакхъяьккхараша:

1. **Математика** (устно).
2. **Эрсий мотт** (диктант).

10 класс чакхъяьккхараша:

1. **Математика** (устно).
2. **Литературеи эрсий мотти** (сочинени).

Заявленеца хила деза документаш:

Йизза юкъера йовца е юкъера школа йистеяьккхара тешал е аттестат (подлинник).

Медицински справка (форма № 286) (справка бланкаш техникумера дӀаеца йиш я).

Прививкайи анализийи результатий хьакъехьара справка.

6 фотокарточка (керта тӀа хӀама е йоацаш дакъа, 3х4 размер йолаш).

Ваь ха тӀайола тешал е паспорт, военни билет (техникуме хьаеча хьахьокха деза); производственни балха стаж йолчо къахьегама книжка тӀара хьайица выписка.

Дийнахьарча отделене деша хьачуийнараштa бетта 30 сомеи 37 сомеи боараш болаш стипендеш тел. тӀехдика дешараштa — 37 сом 50 кап., 46 сом 25 кап. Городал арахьа бахараштa городе центрерча общежитера моттигаш лу.

Техникума шийи ахкенарe ундхцӀенох лагерь я Каспийски форда йисте. Цига салаӀа болхача дешархошта льготни путевкаш тел.

Заявленеш хьалчу а кхо йоагӀаш йола справкаш дӀа а тел укх адресагӀа: НГПССР, 364000, г. Гроз[redacted], Клары Цеткина ул. 14/33.

Приемни комисси. Телефон 2-63-09, хьаеха 52.

ДИРЕКЦИ.

КАСТТА ЭКРАНАШ ТӀА— «СЦЕНЫ ИЗ СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ»

Институте деша дӀаоттара йола экзаменаш толаме дӀаенна вурийтта шу даьнна Мартынова Катя шийи даьца яхаш я, хӀана аьлча цун нана ениа дукха ха я.

Дагадоацаш хов цунна нана дийна йолга. Цхьан хана дезал дӀа а кхайса дӀалла хиннай из, хӀаьта йоӀа халахетар ца дер духьа да харц дуеш хинная цунга.

Сценаре автор: Строчков Валерий.

Режиссер-постановщик: Гордон Александр.

Ролаш ловзаю: В. Талызина, Л. Малеванная, А. Ромашин, кхычар.

«Мосфильм» киностуде арахийцад фильм.

Чечингкинопрокат.

СУРТА ТӀА: кинофильма кадраш.

ГРОЗНЕНСКИ УЧЕТА МЕХАНИЗАЦЕ ТЕХНИКУМО ДЕША ХЬЕХ

8-гӀеи, 10-гӀеи классаш чакхъяьккхараш 1980—1981 дешара деша дийнахьарчеи заочни отделенешка деша дӀаэцалга дӀахоийт Грозненски учета механизаце техникумо.

Дийнахьарча отделене деша дӀаэц укх специальностех:

1. **Техник-электромеханик.**
2. **Учета механизаци яра техник** (алхха 10 класс чакхъяьккхараш).
3. **Промышленни учета бухгалтер.**

10 класс чакхъяьккхарий группагара заявленеш дӀачуийю 15 август кхаччалца.

8 класс чакхъяьккхарий группагара — 31 июле кхаччалца.

Деша дӀаоттара экзаменаш дӀалла еза:

8 класс чакхъяьккхарий: **эрсий мотт** (диктант), **математика** (устно).

10 класс чакхъяьккхарий: **эрсий мотт** (сочинени), **математика** (устно).

Заочни деша дӀаэц алхха 10 класс чакхъяьккхараш укх специальностех:

1. **Промышленни учета бухгалтер.**
2. **Учета механизаци яра техник.**

Заявленеш дӀачуийю 9 августе кхаччалца.

Деша дӀаоттара экзаменаш дӀалла еза 10—20 июлеи, 10—20 августеи: **эрсий мотт** (сочинени), **математика** (устно).

Городе ца бахараштa общежити лу.

Техникума адрес: 364060, г. Грозный, Кирова проспект, 8.

Телефонаш: 3-61-91, 3-54-74 (заочни отделени).

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кисмой — 9-24-07; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттеи деношка

СФ00261. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3322.